

DE EVALUATIE VAN GROEPSTRAININGEN VOOR HET STOPPEN VAN HUISELIJK GEWELD

Voor vrouwen binnen de opvang van Kadera

Afstudeerscriptie Toegepaste Psychologie,
Hogeschool Deventer

Saxion

Nienke den Boer

De evaluatie van groepstrainingen voor het stoppen van huiselijk geweld.

Voor vrouwen binnen de opvang van Kadera

Naam student: Nienke den Boer

Studentnummer: 324963

Onderwijsinstelling: Saxion Hogeschool

Academie: Mens en Arbeid (AMA)

Opleiding: Toegepaste Psychologie

Eerste begeleider: Mijke Hartendorp

Tweede begeleider: Elian de Kleine

Opdrachtgever: Kadera

Begeleider opdrachtgever: Margreet Knol

Datum: 4 juli 2016

Plaats: Deventer

Voorwoord

Daar ligt die dan. Na iets meer dan vijf maanden hard werken is mijn afstudeerscriptie af. Het was een lang proces met ups en downs waarin ik veel geleerd heb over Kadera en huiselijk geweld, maar ook over mijzelf. Ik heb meer doorzettingsvermogen dan ik in eerste instantie dacht. Op momenten dat het even niet meezat heb ik, mede dankzij anderen, toch een manier gevonden om door te zetten. Ondanks dat het proces altijd anders verloopt dan van te voren gedacht en de paar tegenslagen is er nu vooral een trots gevoel dat overheerst.

Ik heb dit proces niet kunnen doorlopen of kunnen afronden zonder de hulp en steun van anderen. Deze mensen wil ik dan ook graag bedanken. Als eerste wil ik Kadera, en in het bijzonder mijn begeleider Margreet Knol, bedanken voor de kans om dit onderzoek bij hen uit te voeren en de hulp en feedback die ik heb mogen ontvangen. Ten tweede wil ik ook Caroline Kragt, trainer en hulpverlener binnen Kadera, bedanken voor de tijd en hulp die zij mij heeft geboden tijdens het afstuderen. Dankzij haar heb ik mijn weg kunnen vinden binnen de organisatie en bij het werven van de respondenten. Mijn afstudeerscriptie had er niet zo uit kunnen zien zonder de hulp en feedback van mijn eerste begeleider, Mijke Hartendorp. Ik wil haar bedanken voor haar feedback, haar steun en de tijd die we besteed hebben aan het opzetten van een goed onderzoek. Ook wil ik graag mijn tweede begeleider, Elia de Kleine, bedanken voor haar feedback op mijn onderzoeksplan en de concept versie van mijn afstudeerscriptie. Daarnaast wil ik ook de vrouwen, die hebben deelgenomen aan dit onderzoek, bedanken voor hun deelname en de moeite die zij hierin hebben gestoken. Uiteraard geldt dit ook voor de trainers die ik heb mogen interviewen. Ik wil hun bedanken voor hun tijd en hulp. Als laatste wil ik graag nog mijn vrienden en familie bedanken voor hun onvoorwaardelijke steun en kritische mening tijdens dit proces en in het bijzonder mijn zus voor het controleren op spelling en haar kritische blik. Zonder jullie had dit onderzoek er niet gelegen.

Ik wens u veel leesplezier!

Nienke den Boer

Deventer, juni 2016

Inhoudsopgave

SAMENVATTING	5
VERKLARENDE WOORDENLIJST.....	6
HOOFDSTUK 1 INLEIDING.....	7
1.1 AANLEIDING VAN HET ONDERZOEK.....	7
1.2 ONDERZOEKSVRAAG.....	9
1.3 DOELSTELLING	10
HOOFDSTUK 2 THEORETISCH KADER	11
2.1 HUISELIJK GEWELD	11
2.1.1 COMMON COUPLE VIOLENCE EN INTIMATE TERRORISM.....	11
2.2 VERKLARINGEN VOOR HUISELIJK GEWELD	12
2.2.1 RISICOFACTOREN	13
2.3 GEVOLGEN HUISELIJK GEWELD	13
2.3.1 GEVOLGEN VOOR KINDEREN DIE GETUIGE ZIJN	14
2.4 INTERVENTIES	15
2.4.1 WEERBAARHEID	15
2.4.2 BIJZONDER GEWELDIG	16
2.4.3 MOEDERGROEP	16
2.5 TRAININGSEVALUATIE	17
2.5.1 NIVEAU 1: REACTIENIVEAU.....	17
2.5.2 NIVEAU 2: LEERNIVEAU.....	17
2.5.3 NIVEAU 3: GEDRAGSNIVEAU.....	18
2.5.4 NIVEAU 4: ORGANISATIE NIVEAU.....	18
2.6 CONCEPTUEEL MODEL.....	19
2.7 HYPOTHESES	19
2.8 AANZET TOT OPZET ONDERZOEK.....	19
HOOFDSTUK 3 ONDERZOEKSDESIGN.....	20
3.1 ONDERZOEKMETHODE	20
3.2 ONDERZOEKSDOELGROEP	20
3.3 ONDERZOEKSINSTRUMENT	21
3.3.1 VRAGENLIJST	21
3.3.2 SEMI-GESTRUCTUREERD INTERVIEW	22
3.4 PROCEDURE	22
3.5 ANALYSES	22
HOOFDSTUK 4 ONDERZOEKSRESULTATEN.....	24

4.1 RESPOND EN UITVOERING	24
4.2 HOMOGENITEITSANALYSE	25
4.3 RESULTATEN PER DEELVRAAG	26
 <u>HOOFDSTUK 5 CONCLUSIE, DISCUSSIE EN AANBEVELINGEN</u>	 <u>34</u>
5.1 CONCLUSIE EN DISCUSSIE.....	34
5.2 BEPERKINGEN VAN HET ONDERZOEK	36
5.3 AANBEVELINGEN	37
 <u>LITERATUUR.....</u>	 <u>38</u>
 <u>BIJLAGE 1 EIGENWERKVERKLARING</u>	 <u>42</u>
 <u>BIJLAGE 2 VRAGENLIJST GROEPSTRAININGEN</u>	 <u>43</u>
 <u>BIJLAGE 3 SEMI-GESTRUCUTEERD INTERVIEW TRAINERS</u>	 <u>51</u>
 <u>BIJLAGE 4 PLAN VAN AANPAK.....</u>	 <u>52</u>
 <u>BIJLAGE 5 VIJF STELLINGEN.....</u>	 <u>54</u>

Samenvatting

Kadera, een organisatie dat opvang en begeleiding biedt aan personen die te maken hebben gehad met huiselijk geweld, verzorgt op één van haar locaties groepstrainingen voor vrouwen die op de Intensieve Zorg (IZZ) afdeling verblijven. Het groepsaanbod bestaat uit de trainingen Weerbaarheid, Bijzonder Geweldig en de Moedergroep. Al een aantal jaren worden deze trainingen verzorgd voor alle vrouwen die in de opvang verblijven. Echter zijn deze trainingen nog nooit geëvalueerd. Kadera wil daarom graag weten wat de deelnemers vinden van de groepstrainingen en wat ze er aan hebben. Aan de hand van de resultaten kunnen er mogelijk verbeteringen aan het groepsaanbod worden gedaan om de tevredenheid en effectiviteit te verbeteren. Er kan op deze manier inzicht verkregen worden in de mening en de ervaring van de deelnemer, wat betreft de groepstrainingen.

Aan de hand van een vragenlijst die bestaat uit stellingen en open vragen worden de meningen van de deelnemers gemeten. De stellingen worden met een Likert-schaal beantwoord. De vragenlijst bestaat uit drie constructen, namelijk tevredenheid, geleerde kennis en vaardigheden en toepassen in de praktijk. De constructen zijn ontstaan uit het evaluatiemodel van Kirkpatrick (1967). De trainers zijn geïnterviewd aan de hand van een semi-gestructureerd interview. Vooraf zijn er een tiental vragen opgesteld en aan de hand van de antwoorden is er doorgevraagd.

Uit het onderzoek is naar voren gekomen dat de deelnemers van de groepstrainingen, die hebben deelgenomen aan dit onderzoek, bijna allemaal tevreden zijn over de trainingen en geven aan veel kennis en vaardigheden te hebben opgedaan. Daarnaast past bijna iedereen deze kennis en vaardigheden ook toe in het dagelijks leven. Er kan daarom geconcludeerd worden dat deze deelnemers positief zijn over de trainingen en er wat aan gehad hebben. De trainers zijn, net als de deelnemers, positief over de groepstrainingen en denken ook dat de deelnemers er veel aan gehad hebben. De trainers en een aantal deelnemers geven echter wel aan dat nog een aantal verbeteringen gedaan kunnen worden. Beiden geven aan dat een mannelijke trainer en meer diepgang een positieve bijdrage kan leveren aan de Weerbaarheidstraining.

Verklarende woordenlijst

Intensieve Zorg Zwolle (IZZ)	: Cliënten van Kadera in Zwolle komen in eerste instantie binnen op de crisisafdeling. Als de vrouwen langer willen of moeten verblijven komen zij terecht op de Intensieve Zorg afdeling. Dit geldt maar voor een klein gedeelte van de cliënten die bij Kadera terecht komt.
Huiselijk geweld	: Geweld dat door iemand uit de huiselijke of familiekring van het slachtoffer gepleegd is, zoals (ex-)partners, gezinsleden of huisvrienden.
PTSS	: Staat voor Posttraumatische-Stressstoornis en kan ontstaan wanneer een persoon een traumatische gebeurtenis heeft meegemaakt en deze niet goed kan verwerken.
Vrouwenopvang	: Het tijdelijk bieden van onderdak en begeleiding aan vrouwen die, al dan niet gedwongen, de thuissituatie hebben verlaten in verband met problemen van geweld in de relationele sfeer.
EMDR	: Staat voor Eye Movement Desensitization and Reprocessing en is een therapie voor mensen die last blijven houden van de gevolgen van een traumatische gebeurtenis.

Hoofdstuk 1 Inleiding

In dit hoofdstuk zal de aanleiding van het onderzoek worden besproken, de onderzoeksvragen worden opgesteld en als laatste wordt de doelstelling van het onderzoek besproken.

1.1 Aanleiding van het onderzoek

Jaarlijks zijn er ongeveer 200.000 mensen slachtoffer van huiselijk geweld in Nederland. Doorgaans hebben deze slachtoffers niet te maken met een eenmalige uitbarsting, maar vindt geweld herhaaldelijk plaats (Lünnemann & Bruinsma, 2005). Landelijk wordt er, over het algemeen, één definitie van huiselijk geweld aangehouden: geweld dat door iemand uit de huiselijke of familiekring van het slachtoffer gepleegd is. Dit kunnen (ex)-partners, gezinsleden, familieleden of huisvrienden zijn en de relatie tussen de dader en het slachtoffer staat hierbij centraal. De locatie waarin het geweld gepleegd is speelt hierbij geen rol (Van der Veen & Bogaerts, 2010). Kadera houdt deze definitie van huiselijk geweld ook aan, maar breidt dit uit door zich ook te richten op loverboyproblematiek, eengerelateerd geweld en op dierenmishandeling in relatie tot huiselijk geweld.

Van de jaarlijkse slachtoffers is ongeveer 60 procent vrouw en 40 procent man. Huiselijk geweld wordt steeds vaker gemeld bij de politie. Als het gaat om partnergeweld rapporteren vrouwen vaker dan mannen het geweld bij de politie of andere hulpverlenende instanties (Van der Veen et al., 2010). Ondanks dat huiselijk geweld steeds vaker gemeld wordt, is er maar een zeer klein percentage dat praat met de huisarts of andere hulpverlenende instanties over het geweld waar zij mee te maken hebben. Daar zijn meerdere redenen voor. De redenen die het vaakst genoemd worden zijn schaamte, slachtoffers voelen zich medeschuldig aan het geweld of ze durven er niet over te praten (Van Dijk, Flight, Oppenhuis & Duesmann, 1997).

Volgens Van Dijk, Flight, Oppenhuis en Duesmann (1997) voelden tweederde van de slachtoffers, die hulp zochten bij een hulpverlenende instantie, zich begrepen door de hulpverleners en de helft van de slachtoffers geeft aan dat ze echt wat gehad hebben aan de hulp die zij hebben ontvangen. Er is daarbij weinig tot geen verschil tussen de verschillende instanties (Van Dijk et al., 1997). Er zijn meerdere instanties die opvang en hulp bieden aan vrouwen (en eventueel hun kinderen) die slachtoffer zijn van huiselijk geweld. Ze kunnen tijdelijk verblijven in een vrouwenopvanginstelling, als hun veiligheid in het geding komt of als er teveel problemen zijn in de thuissituatie waardoor deze niet opgelost kunnen worden. Hier kunnen de vrouwen (en kinderen) gebruik maken van voorzieningen als crisisopvang, een individueel hulpverleningstraject en nazorg. Per instelling verschilt het hulpverleningspakket, maar overal staat de cliënt centraal. Er wordt een beschermde omgeving aangeboden waar de

vrouwen kunnen werken aan hun weerbaarheid, zodat ze een stabiele toekomst kunnen opbouwen (Federatie Opvang, 2003).

In het onderzoek van Lünemann en Flikweert (2012) is er een inventarisatie gemaakt van interventies die specifiek gericht zijn op betrokkenen van partnergeweld. Betrokkenen zijn daders, slachtoffers en kinderen en jongeren die getuige zijn van het geweld. Binnen het hulpaanbod kan er gesproken worden over preventieve en curatieve interventies. De meeste interventies zijn curatief en zijn gericht op het verwerken van de ervaringen, het leren omgaan met de gevolgen en zijn ook gericht op het voorkomen van herhaling van het geweld. Er zijn verschillende interventies specifiek gericht op het slachtoffer, zoals gespreksgroepen voor slachtoffers en veranderingsgerichte groepshulpverlening. Ook is er hulpverlening toegespitst op de behoeften van kinderen.

Kadera biedt op de Intensieve Zorg afdeling (IZZ), een afdeling van Kadera, groepstrainingen aan waar de vrouwen, die slachtoffer zijn van huiselijk geweld, werken aan het verwerken van de geweldservaringen, het leren omgaan met de gevolgen en het voorkomen van herhaling van het geweld. De groepstrainingen bestaan uit drie specifieke trainingen: Bijzonder Geweldig, Weerbaarheid en de Moedergroep. De trainingen zijn cursusgroepen en alle vrouwen die op de IZZ afdeling verblijven volgen de drie groepstrainingen, indien de problematiek niet te zwaar is. Hierna zal in het kort per groepstraining aangegeven worden wat het doel is.

Bijzonder Geweldig

De vrouwen die op de IZZ afdeling terecht komen hebben te maken gehad met geweld. De Bijzonder Geweldig training moet vooral zorgen dat vrouwen meer controle krijgen over hun leven, hun emoties en hun klachten. De doelstellingen van de groep zijn, onder andere, meer inzicht krijgen in de gevolgen van traumatische ervaringen en het omgaan met emoties, meer controle krijgen over de spanningen in hun lijf en de lichamelijke klachten die daar het gevolg van zijn en het doorbreken van het isolement van de vrouwen, zodat zij zich weer enigszins verbonden voelen met anderen.

De spiraal van geweld, afkomstig uit het boek “intieme oorlog” van Justine van Lawick en Marieke Groen (2007), is de leidraad voor de trauma groep.

Fysieke en Mentale Weerbaarheid

Deze training bestaat uit zes bijeenkomsten waarbij verschillende onderwerpen, die te maken hebben met mentale en fysieke weerbaarheid, aan bod komen. De doelstellingen van deze training zijn, onder andere, het bewust worden van je eigen houding en uitstraling, je gevoelens en manieren van reageren, je eigen mentale en fysieke kracht ervaren, eigen grenzen leren aangeven en meer zelfvertrouwen ontwikkelen.

Moedergroep

De Moedergroep is voor alle vrouwen binnen de IZZ die één of meer kinderen hebben. Tijdens deze sessies wordt er veel gesproken over het effect van het geweld op de kinderen, die hier vaak getuige van zijn. De vrouwen krijgen hier psycho-educatie over en er wordt gesproken over hoe zij de kinderen kunnen helpen in het verwerken van de opgelopen trauma's.

De bovenstaande trainingen van Kadera zijn tot nu toe nog nooit geëvalueerd. Training evaluaties zijn nodig om de trainingen in de toekomst te verbeteren en de trainingen die onvoldoende effectief zijn te verwijderen. Ondanks de belangrijkheid hiervan is er, volgens Eseryel (2002), gebleken dat veel evaluaties te kort komen of helemaal ontbreken. Mogelijke verklaringen hiervoor zijn onvoldoende tijd, de complexiteit van het evalueren van trainingen, blind vertrouwen in training oplossingen of het ontbreken van methodes (Eseryel, 2002). De vraag is dan ook ontstaan hoe de deelnemers de trainingen ervaren en wat het, volgens hun mening, hun opgeleverd heeft.

1.2 Onderzoeksvraag

Aan de hand van bovenstaande informatie is de volgende onderzoeksvraag opgesteld:

“Hoe worden de groepstrainingen van Kadera geëvalueerd?”

De volgende deelvragen zijn geformuleerd:

1. Hoe evalueren de deelnemers de Weerbaarheidstraining?
2. Hoe evalueren de deelnemers de Bijzonder Geweldig training?
3. Hoe evalueren de deelnemers de Moedergroep training?
4. Hoe evalueren de trainers het groepsaanbod?

Trainingen worden vaak geëvalueerd door middel van een evaluatieformulier. Een probleem hierbij kan zijn dat dit beperkt blijft tot algemene vragen over de training. Vonden de deelnemers het interessant en vonden zij dat ze voldoende begeleid zijn? Er wordt steeds vaker gevraagd om uitgebreidere evaluaties (Verweij, Heida & Veenman, 2003). Er zal daarom geëvalueerd worden aan de hand van het evaluatiemodel van Kirkpatrick (1967). Dit model is, ook vandaag nog, het meest gebruikte model bij trainingsevaluaties (Schmidt, 2011). Het evaluatiemodel van Kirkpatrick evalueert aan de hand van vier niveau's de trainingsresultaten: reactie, leren, gedrag en resultaten. Het model is een eenvoudige gids voor het soort vragen dat je moet stellen en de criteria die geschikt kan zijn (Bates, 2004).

1.3 Doelstelling

Stichting Kadera biedt opvang en begeleiding aan iedereen die te maken heeft gehad met huiselijk geweld. In deze opvang kunnen ze gebruiken maken van allerlei vormen van begeleiding, zoals individuele begeleidingsgesprekken en groepsbijeenkomsten. Door zich te richten op opvang, begeleiding, nazorg, preventie en deskundigheidsbevordering wil Kadera bijdragen aan een samenleving waarin geen plaats is voor huiselijk geweld (Kadera, 2011).

Kadera heeft meerdere locaties in Overijssel, waaronder één in Zwolle, waar de vrouwen en kinderen terecht kunnen en professionele hulpverlening krijgen. Het Steunpunt Huiselijk Geweld en Het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling zijn opgehouden te bestaan en Kadera en Jeugdbescherming Overijssel verzorgen nu samen Veilig Thuis IJsselland. Zij biedt informatie en advies aan iedereen die met huiselijk geweld te maken hebben: plegers, slachtoffers, kinderen, professionals of burgers die vermoedens van huiselijk geweld hebben in hun omgeving.

Kadera verzorgt op één van haar locaties groepstrainingen voor vrouwen die op de Intensieve Zorg (IZZ) afdeling verblijven. Kadera wil daarom graag weten wat de deelnemers vinden van de groepstrainingen en wat ze er aan hebben. Aan de hand van de resultaten kunnen er mogelijk verbetering worden aangebracht aan het groepsaanbod om de tevredenheid en effectiviteit te verbeteren. Er kan op deze manier inzicht verkregen worden in de mening en ervaring van de deelnemer, voor wat betreft de groepstrainingen.

Hoofdstuk 2 Theoretisch kader

Vanuit de literatuur zal er in dit hoofdstuk meer aandacht gegeven worden aan de verschillende onderwerpen in dit onderzoek. Allereerst zal er dieper worden ingegaan op huiselijk geweld. Wat zijn de oorzaken en gevolgen? Daarna zullen de verschillende interventies voor slachtoffers van huiselijk geweld besproken worden en als laatste wordt de trainingsevaluatie uitgebreider besproken.

2.1 Huiselijk geweld

Huiselijk geweld wordt vaak gezien als een onzichtbare vorm van geweld, omdat het plaatsvindt achter de voordeur van een huis (Hakkert, 2002). Tientallen jaren geleden was het plegen van huiselijk geweld niet strafbaar. De voornamelijkste reden hiervoor was omdat het geweld 'huiselijk' was en wat er zich 'huiselijk' afspeelt niet strafbaar kan zijn. Inmiddels is er het besef dat het geweld niet 'huiselijk' of gezellig is, het is geweld en het is dus strafbaar. Dit heeft de ideeën over het huiselijk geweld en de aanpak daarvan ingrijpend veranderd. De verantwoordelijkheid van de overheid om zijn burgers te beschermen is duidelijker geworden, de plegers moeten behandeld worden, er moet eerder ingegrepen worden en omstanders moeten zich beseffen dat zij zich met de veiligheid van anderen mogen bemoeien (GGD Nederland, 2005).

Nu huiselijk geweld een bekender fenomeen is en er meer onderzoek naar is gedaan, blijken niet alleen vrouwen en kinderen te worden mishandeld of verkracht. Er is ontdekt dat er ook ouderenmishandeling bestaat, dat vrouwen hun echtgenoten slaan, dat ouders zich bedreigd voelen door hun kinderen, dat eerwraak een extreme vorm van huiselijk geweld kan zijn en dat vrouwelijke slachtoffers niet altijd zo hulpeloos zijn als er gedacht wordt (GGD Nederland, 2005). Huiselijk geweld betreft dus allerlei groepen, maar waarschijnlijk komt geweld waarbij vrouwen en kinderen het slachtoffer zijn nog steeds het meeste voor.

2.1.1 Common couple violence en intimate terrorism

Er zijn twee type relaties waarin fysiek geweld een rol speelt: *common couple violence* en *intimate terrorism* (Graham-Kevan & Archer, 2003). Bij het eerste type, common couple violence, is het geweld niet verbonden aan een algemeen patroon van controle. Het is vaak het gevolg van situationele omstandigheden, zoals het gebruik van alcohol. Het geweld wordt door zowel mannen als vrouwen gepleegd en is vaak tijdelijk van aard. De stellen die te maken hebben met common couple violence komen maar zelden terecht bij hulpverleners of de politie (Van der Veen et al., 2010). Bij het tweede type, intimate terrorism, is het geweld gemotiveerd door de

wens om controle uit te oefenen over de ander. Binnen dit type geweld is de dader over het algemeen man (97% man, 3% vrouw) en lopen de slachtoffers vaker ernstiger letsels op (Graham-Kevan et al., 2003). Slachtoffers van het intimate terrorism type geweld zoeken vaker hulp bij hulpverlenende instanties, politie of ziekenhuis dan slachtoffers van het common couple violence type, maar er wordt in gelijke mate, en soms zelfs in mindere mate, hulp gezocht bij familie, vrienden of burens (Leone, Johnson & Cohan, 2007). Gezien de aanname lijkt het redelijk om aan te nemen dat er waarschijnlijk meer vrouwen, die te maken hebben gehad met het type intimate terrorism, in de opvang van Kadera verblijven, dan vrouwen die te maken hebben gehad met het type common couple violence.

2.2 Verklaringen voor huiselijk geweld

Er bestaat een significante samenhang tussen slachtofferschap en daderschap van geweld (lichamelijk, seksueel en overig geweld). Daders van huiselijk geweld zijn namelijk in bijna tweederde van de gevallen ook slachtoffers van huiselijk geweld en andersom zijn slachtoffers van huiselijk geweld in ruim éénderde van de gevallen ook daders van huiselijk geweld (Van der Veen et al., 2010). De onderliggende oorzaken van huiselijk geweld zijn moeilijk te identificeren. Experts verschillen veelal van mening over de oorzaken. Toch zijn er enkele theorieën waarmee huiselijk geweld verklaard kan worden. Volgens Wolfe en Jaffe (1999) zijn de volgende theorieën een verklaring voor huiselijk geweld. Allereerst de biologische theorie.

Volgens deze theorie is gewelddadig gedrag biologisch en kan het verklaard worden door genetica, biochemie en veranderingen in de hersenontwikkeling als gevolg van een trauma. Er wordt bijvoorbeeld aangenomen dat sommige gewelddadige mannen hoofdletsels hebben opgelopen, die invloed heeft op hun vermogen om problemen op te lossen en impulsiviteit te controleren. Onderzoekers hebben het trauma van de vroege blootstelling aan chronisch geweld gelinkt aan veranderingen in de hersenen van een kind, die kunnen leiden tot gewelddadig gedrag als volwassene. Ten tweede is er de individuele psychopathologie theorie. Vanuit deze theorie is huiselijk geweld geworteld in de individuele psychopathologie of disfunctionele persoonlijkheidsstructuren die worden geleerd en gevormd door de ervaringen in de vroege jeugd. Onderzoek omvat studies over mannelijke plegers, waaruit blijkt dat getuige zijn van huiselijk geweld of slachtoffer zijn van mishandeling het vermogen om iemand te vertrouwen en om emoties te reguleren ondermijnt. Dit resulteert in vijandige, afhankelijke en onzekere mensen die minder vermogen hebben om gezonde relaties aan te gaan. Ander onderzoek laat zien dat plegers, vaker dan niet-plegers, slecht scoren op geestelijke gezondheidstests, zoals bijvoorbeeld angst, depressie en manie, en criminaliteit indicatoren, zoals bijvoorbeeld een antisociale persoonlijkheidsstoornis. Ten derde is er de koppel en familie interactie theorie. Dit perspectief suggereert dat huiselijk geweld geworteld is in de gebrekkige interacties van een

koppel- of een familiesysteem. Zonder begrip van de context, kenmerken en dynamiek van de familie relaties kan het gewelddadige gedrag van een persoon niet worden aanpakt. Als vierde wordt de sociale leer- en ontwikkelingstheorie aangedragen. Volgens deze theorie ontstaat huiselijk geweld door geleerd gedrag dat is gekopieerd, beloond en ondersteunt door familie en anderen. Onderzoeken houden zich bezig met de manieren waarop kinderen leren dat agressie een goede manier is om conflicten op te lossen. Onderzoekers hebben ontdekt dat plegers vaker een gewelddadige vader hebben dan niet-plegers. Als laatste is er de samenlevings structuur theorie. Volgens deze theorie is huiselijk geweld veroorzaakt door een onderliggende machtsongelijkheid die alleen kan worden begrepen door het onderzoeken van de samenleving als geheel. Huiselijk geweld weerspiegelt de ongelijkheid van vrouwen in een samenleving en de versterking van deze realiteit door diverse instellingen.

2.2.1 Risicofactoren

Naast de onderliggende theorieën die huiselijk geweld kunnen verklaren, bestaan er ook risicofactoren die een indicatie geven van de risico's die vrouwen lopen om slachtoffer te worden van huiselijk geweld. In een onderzoek van Kyriacou et al. (2010) komt naar voren dat vrouwen die het grootste risico lopen op letsel als gevolg van huiselijk geweld vrouwen zijn met partners die alcohol of drugs misbruiken, werkloos zijn en een laag opleidingsniveau hebben. Lünemann en Bruinsma (2005) geven nog aan dat een crimineel verleden van de partner van de vrouw een risicofactor is.

2.3 Gevolgen huiselijk geweld

De gevolgen van huiselijk geweld zijn ernstig op, onder andere, relationeel, emotioneel, professioneel en fysiek vlak. Het geweld heeft een enorme impact op het zelfvertrouwen van het slachtoffer en het vertrouwen in een ander. Daarnaast heeft het invloed op de sociale contacten, psychische problemen, middelengebruik en de financiële situatie (Van der Veen et al., 2010). De gevolgen van huiselijk geweld verschillen per persoon en hangen van een aantal aspecten af. Ten eerste hangt het af van de leeftijd van het slachtoffer. Hoe jonger het slachtoffer is, hoe groter de gevolgen kunnen zijn. Ten tweede hangt het van de duur van het geweld af. Hoe langer het geweld heeft geduurd, hoe groter de gevolgen zullen zijn. Als laatste hangt het ook af van de relatie die het slachtoffer heeft met de pleger. Hoe bekender de pleger is voor het slachtoffer, hoe groter de gevolgen zullen zijn (Van Gurp, 2000). In het onderzoek van Van Dijk, Flight, Oppenhuis en Duesmann (1997) is aan slachtoffers van huiselijk geweld gevraagd wat voor gevolgen zij ervaren. Van de slachtoffers geeft 26 procent aan minder zelfvertrouwen te hebben, 19 procent heeft angstgevoelens, 16 procent is neerslachtig en 16 procent geeft aan overspannen te zijn. Naast deze persoonlijke gevolgen ervaren slachtoffers ook gevolgen in relaties met anderen. Zo geeft 16 procent aan ook moeite te hebben met het vertrouwen van

anderen. 11 procent is gescheiden van de pleger en 12 procent heeft moeite met relaties. Slachtoffers geven ook aan praktische gevolgen te ondervinden. Zo is 9 procent verhuisd, 4 procent heeft het financieel moeilijk en heeft 3 procent van de slachtoffers hun baan verloren.

Slachtoffers van huiselijk geweld ervaren meer depressieve gevoelens, minder zelfvertrouwen en meer psychische spanningen dan anderen die niet te maken hebben gehad met huiselijk geweld (Levendosky & Graham-Bermann, 2001). De prevalentie van een posttraumatische stressstoornis (PTSS) bij slachtoffers van huiselijk geweld is groot. Er is ongeveer van 45 tot 84 procent kans op PTSS na het meemaken van huiselijk geweld (Levendosky et al., 2001). De opgenoemde mogelijke gevolgen in deze paragraaf geven aan dat huiselijk geweld zeer grote gevolgen kan hebben voor een slachtoffer.

2.3.1 Gevolgen voor kinderen die getuige zijn

Voor de jaren 90 lag het accent van de opvang en begeleiding op de mishandelde vrouwen en niet zozeer op de effecten van de mishandeling op hun kinderen. Toen het besef kwam dat kinderen op zowel korte als lange termijn ernstige schade kunnen ondervinden van het geweld, is er meer aandacht gekomen voor begeleiding van kinderen die getuige zijn geweest van het geweld tegen hun moeder (Dijkstra, 2001). Dijkstra (2001) stelt dat 80 procent van de kinderen, van wie de moeder mishandeld wordt, het geweld ziet of hoort. Dit in tegenstelling tot wat de ouders zelf denken. Dit is ook gelijk het probleem voor het vaststellen van het aantal kinderen dat getuige is van het geweld. Sommige ouders geloven dat hun kinderen beschermd worden tegen de blootstelling aan het geweld omdat de kinderen slapen of buiten spelen (Edleson, 1999). Er wordt geschat dat ongeveer 100.000 kinderen getuige zijn geweest van ernstig geweld tegen hun moeder (Lemmers, 2002). Het is onduidelijk hoeveel kinderen hiervan ook zelf direct slachtoffer zijn (Dijkstra, 2001). Wel wordt door Echlin & Marshall (1995) gesteld dat er een hoger risico aanwezig is dat de kinderen zelf ook mishandeld zullen worden.

Kinderen die getuige zijn geweest van huiselijk geweld, bijvoorbeeld geweld tussen hun ouders, zijn vaker agressief, volgens Andrews (2002). Zij uiten dit vaak in de richting van broers of zussen, leeftijdsgenoten en leraren. Ook hebben ze vaker last van emotionele problemen, zoals depressie, lage eigenwaarde en terugtrekken. Naast emotionele problemen kunnen er door innerlijke spanningen somatische klachten ontstaan. Er zijn ook gevolgen op sociaal en cognitief gebied gevonden. Zo kunnen ze problemen hebben met concentreren op schooltaken en kunnen andere kinderen hun afwijzen door de agressieve manier waarop zij problemen oplossen (Andrews, 2002). Andrews (2002) geeft ook aan dat een groot gedeelte van de kinderen, die getuige zijn geweest van huiselijk geweld, lijdt aan PTSS.

2.4 Interventies

Vrouwen die te maken hebben gehad met huiselijk geweld kunnen terecht bij een vrouwenopvang. Vrouwenopvang wordt in de literatuur gedefinieerd als: 'het tijdelijk bieden van onderdak en begeleiding aan vrouwen die, al dan niet gedwongen, de thuissituatie hebben verlaten in verband met problemen van geweld in de relationele sfeer' (Lünnemann, Goderie, Tierolf & Römkens, 2010). De opvang biedt een veilige plek voor deze vrouwen en dient als uitgangspunt om te werken aan het herstel van de vrouwen en er wordt ook gewerkt aan een toekomstperspectief. De vrouwenopvang instellingen bieden ondersteuning op de gebieden bestaansvoorwaarden (huisvesting), relaties (met pleger, kinderen), gezondheid, en eigen kracht (weerbaarheid, veiligheid etc.) (Jongebreur, Lindenberg & Plaisier, 2011). Van alle huiselijk geweld slachtoffers in Nederland gaat er maar een kleine groep naar de vrouwenopvang. Van de vrouwen in de vrouwenopvang zitten er verschillende doelgroepen. De grootste groep betreft vrouwen die te maken hebben gehad met partnergeweld. Ook vrouwen die te maken hebben gehad met mensenhandel of vrouwen die bedreigd zijn met eergeweld zitten in de vrouwenopvang (Lünneman et al., 2010). Door een verblijf in een vrouwenopvang verbetert over het algemeen de relatie met de pleger en kinderen, de psychische gezondheid, weerbaarheid en veiligheid. Toch blijkt dat het bieden van onderdak en fysieke veiligheid het beste ontwikkeld is en schiet de opvang op andere gebieden nog te kort. Zo wordt er soms te weinig rust gecreëerd voor de vrouwen om optimaal te kunnen herstellen en is de aansluiting met het leven na de opvang ook niet optimaal (Jongebreur et al., 2011).

2.4.1 Weerbaarheid

De afgelopen jaren zijn de vrouwenopvangvoorzieningen uitgebreid, van zeer geheime residentiële opvang tot meer open residentiële opvang. Het is niet alleen een plek voor verblijf, maar ook voor ondersteuning en hulpverlening gericht op het versterken van de weerbaarheid (Lünnemann et al., 2010). Met het vergroten van de weerbaarheid leren slachtoffers effectief te reageren op grensoverschrijdend gedrag. Een grotere weerbaarheid zou geweldservaringen voorkomen. De weerbaarheidstrainingen die ontwikkeld zijn, zijn gericht op verschillende doelgroepen. In de eerste jaren, van de hulpverlening voor huiselijk geweld slachtoffers, werd er vooral gefocust op het weerbaar maken van slachtoffers. Later werd er in een nieuwe integrale aanpak niet alleen gericht op de slachtoffers, maar ook de pleger en eventuele kinderen om toekomstig huiselijk geweld te voorkomen of te verminderen (Jongebreur et al., 2011).

Er is weinig onderzoek gedaan naar de effecten van weerbaarheidstrainingen in het omgaan met conflictsituaties. Een onderzoek onder 28 slachtoffers van huiselijk geweld naar het effect van weerbaarheidstrainingen laat zien dat het vergroten van weerbaarheid bij slachtoffers maar

zelden leidt tot het stoppen van het geweld. Er is in ieder geval weinig bewijs dat het vergroten van de weerbaarheid zorgt voor het stoppen van geweld (Jongebreur et al., 2011).

2.4.2 Bijzonder Geweldig

De vrouwenopvang biedt hulp om de geweldspiraal te doorbreken (Lünnemann, Tan & Ter Woerds, 2006). Er zijn interventies opgesteld, waaronder Bijzonder Geweldig van Kadera, waar vrouwen hiermee aan de slag gaan. In partnerrelaties is het cyclische karakter van het geweld kenmerkend. Het geweld keert namelijk telkens terug en vormt een spiraal waarin partners elkaar meeslepen (Rensen, Van Arum & Engbersen, 2008).

De vrouwen die in de vrouwenopvang van Kadera verblijven, hebben allen een ingrijpende gebeurtenis (soms meerdere en/of herhaalde gebeurtenissen) meegemaakt (Kadera, 2011). Ze hebben allemaal te maken gehad met huiselijk geweld. In de opvang proberen zij hun leven weer op te pakken. Voor de één is dat gemakkelijker dan voor de ander. In de groepstraining Bijzonder Geweldig wordt er stil gestaan bij het trauma en de verwerking daarvan. Als iemand een schokkende ervaring meemaakt, kan diegene, onder andere, last krijgen van vervelende herinneringen, flashbacks, nachtmerries, slapeloosheid en/of lusteloosheid. Als dit een langere tijd aanhoudt, wordt er gesproken van een posttraumatische stressstoornis (PTSS) (Vermeulen, 2012). 70 procent van de vrouwen die bij Kadera verblijft wordt gediagnosticeerd met een PTSS (Kadera, 2016). Naast het volgen van de groepstrainingen, kunnen deze vrouwen ook kiezen voor Eye Movement Desensitization and Reprocessing (EMDR). De vrouwen die niet gediagnosticeerd worden met een PTSS kunnen eveneens last hebben van vervelende gevolgen die te maken hebben met het trauma. In de groepstraining Bijzonder Geweldig wordt hier aandacht aan besteed.

2.4.3 Moedergroep

Er zijn meerdere interventies beschikbaar voor kinderen die getuige zijn geweest van geweld tegen hun moeder. Voorbeelden hiervan zijn 'Let op de kleintjes' en 'Marietje Kessels' (Dijkstra, 2011). Kadera werkt met de methode 'Veerkracht'. Dit is een methodiek voor kinderen die wordt toegepast in de individuele begeleiding (Federatie Opvang, 2012). Naast de interventies gericht op de kinderen zijn er ook programma's voor moeders die mishandeld zijn en waar het ouderschap centraal staat. Onderwerpen die vaak aan bod komen in deze programma's zijn: zorgen over kinderen, de communicatie over het geweld met hun kinderen, voorzieningen waar ze op terug kunnen vallen en, misschien wel het belangrijkste, grenzen stellen en straffen (Dijkstra, 2001). Er wordt stilgestaan bij wat hun kinderen doormaken door het geweld. De moeders gaan zich hierdoor meer zorgen maken en verbreken dan eerder hun relatie met de pleger, waardoor er een veilige en rustige situatie gecreëerd kan worden voor de kinderen (Dijkstra, 2001). Kadera werkt niet met dit uitgangspunt in de Moedergroep training. Zij werken

krachtgericht en willen moeders (en ook vaders) bewust maken van hun verantwoordelijkheid en hun goede ouders laten zijn, ongeacht of de ouders uit elkaar zijn of bij elkaar blijven (Federatie Opvang, 2012)

2.5 Trainingsevaluatie

Het evalueren van een training is het systematisch vergaren van informatie over het succes van een training (Hart, 2007). Van de aangeboden trainingen wordt ongeveer 85 procent niet geëvalueerd en wanneer een training, na afloop, wel wordt geëvalueerd bestaat deze evaluatie vaak slechts uit korte reacties van de deelnemers. Redenen voor het niet evalueren van een training kunnen zijn dat de evaluatie te veel geld kost of dat er angst is dat de resultaten uitwijzen dat de training niet effectief is (Oostrom, 2007). Om na te gaan wat de impact van een training is, is het noodzakelijk om de training te evalueren. Er zijn meerdere manieren om dit te realiseren, waaronder het model van Donald Kirkpatrick (Smidt, Balandin, Sigafos & Reed, 2009). Kirkpatrick ontwikkelde zo'n vijftig jaar geleden 'The Kirkpatrick Model'. Dit is een evaluatiemodel waarbij op vier niveaus geëvalueerd wordt. Deze niveaus zijn het reactieniveau, het leerniveau, het gedragsniveau en het organisatieniveau (Van der Broek, 2008). Kirkpatrick's evaluatiestrategieën vormen één van de meest uitgebreide strategieën en wordt daarom al ongeveer 30 jaar gebruikt als primair design voor het evalueren van trainingen (Abdulghani, Shaik, Khamis, Al-Drees, Irshad, Khalil, Alhaqwi & Isnani, 2014).

2.5.1 Niveau 1: reactieniveau

Het eerste niveau is het reactie niveau en houdt in dat er wordt nagegaan wat de deelnemers vonden van de training. Hebben de deelnemers positieve gevoelens over de trainer, het materiaal en de ervaring? Simpel gezegd: hoe tevreden zijn de deelnemers? (Kirkpatrick, 1996; Naugle, Naugle & Naugle, 2000). De aanname is dat als de deelnemers geen positief gevoel hebben over de training, dat zij niet volledig zullen profiteren van het geleerde en dus de volgende niveaus niet goed zullen benutten. Als een deelnemer een training niet leuk vindt, is er een kleine kans dat ze hun best zullen doen om te leren (Naugle et al., 2000).

2.5.2 Niveau 2: leerniveau

Het tweede niveau van Kirkpatrick's model is leren. Hier wordt de mate gemeten waarin deelnemers de beoogde kennis, vaardigheden en houdingen hebben verworven, naar aanleiding van de training (Naugle et al., 2000). Kirkpatrick (1996) geeft hierbij aan, om objectieve gegevens te verzamelen, het beste gebruik gemaakt kan worden van een voor- en nameting en eventueel een controlegroep. De deelnemers worden gevraagd om een test te maken, met pen en papier, waaruit blijkt dat de beoogde kennis, vaardigheden en/of houding is verworven.

In dit onderzoek is het niet mogelijk om een voor- en nameting te doen en daarnaast is er geen controlegroep aanwezig. Daarom is er voor gekozen om een subjectieve meting van dit niveau te doen. Aan de hand van stellingen zullen de deelnemers aangeven in hoeverre zij denken dat ze de kennis en vaardigheden hebben verworven.

2.5.3 Niveau 3: gedragsniveau

Het derde niveau is het gedragsniveau. Op dit niveau wordt er gemeten in hoeverre deelnemers het geleerde gedrag toepassen in de praktijk. Er is een groot verschil tussen weten en het toepassen (Naugle et al., 2000). Kirkpatrick (1996) geeft op dit niveau, net zoals bij niveau twee, aan dat deze gegevens verzameld kunnen worden door een voor- en naobservatie te doen bij de deelnemers. Er wordt aangeraden om dit minimaal drie maanden na het volgen van de training te doen, zodat de deelnemers de kans hebben gehad om het geleerde toe te passen in praktijk.

In dit onderzoek worden er subjectieve metingen gedaan. Aan de hand van stellingen wordt er aan de deelnemer gevraagd in hoeverre zij denken dat ze het geleerde toepassen in de praktijk.

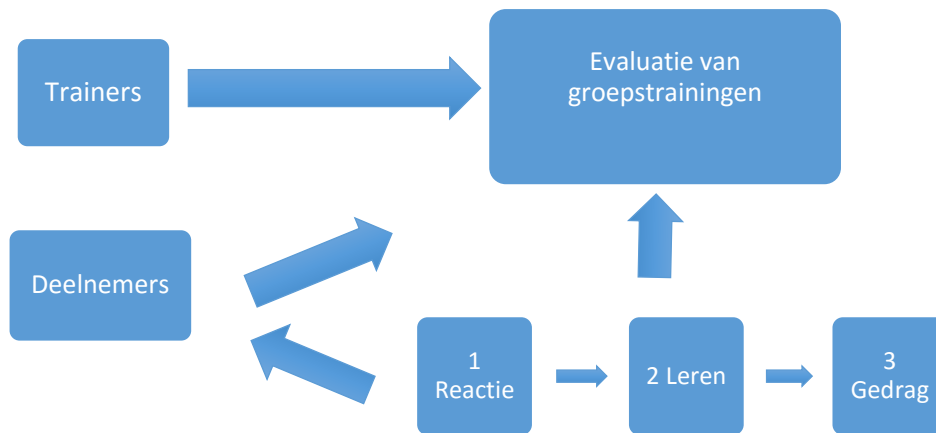
2.5.4 Niveau 4: Organisatieniveau

Het vierde en tevens het laatste niveau van Kirkpatrick (1996) is bedoeld om de concrete resultaten van de training vast te stellen, zoals lagere kosten, hogere kwaliteit, hogere productiviteit enzovoorts. Niveau vier meet het eindresultaat van het geleerde en moet laten zien of er wel of geen positief effect is op de onderneming of instelling (Baskin, 2001). Er moet opnieuw een objectieve voor- en nameting gedaan worden om dit na te gaan. Een probleem bij dit soort effectmetingen is, is of de gemeten effecten direct toe te wijzen zijn aan het geleerde tijdens de training. Andere factoren kunnen hier ook een rol in spelen.

Dit niveau wordt veelal gebruikt in onderzoeken waar medewerkers worden geschoold. Met dit niveau kan er dan gemeten worden wat de scholing de organisatie uiteindelijk oplevert. Dit onderzoek is niet gericht op een training voor medewerkers waar dit resultaat mee vast gesteld kan worden. Daarom is er besloten om in dit onderzoek niveau vier niet mee te nemen.

2.6 Conceptueel model

In figuur 2.1 is het conceptueel model weergegeven waarin aangegeven wordt hoe de variabelen aan dit onderzoek onderling samenhangen.

Figuur 2.1 Conceptueel model

2.7 Hypotheses

Op basis van bovenstaande theorie zijn er hypotheses geformuleerd:

- De deelnemers die aangeven tevreden te zijn over de training, hebben significant meer kennis en vaardigheden verworven, dan deelnemers die aangeven niet te tevreden zijn over de training.
- Er is geen significant verschil tussen de drie verschillende groepstrainingen wat betreft de tevredenheid, de opgedane kennis en vaardigheden en het toepassen in de praktijk.

2.8 Aanzet tot opzet onderzoek

In het theoretisch kader is naar voren gekomen dat het evalueren van trainingen een belangrijk onderdeel is, maar nog te weinig wordt gedaan. Om een helder en volledig beeld te krijgen van de ervaringen van de deelnemers wordt er om een uitgebreide evaluatie gevraagd. Dit onderzoek richt zich daarom voor het grootste gedeelte op de meningen van de deelnemers. Aan de hand van een vragenlijst wordt er een subjectieve meting gedaan onder de deelnemers van het groepsaanbod. Er is gekozen voor een subjectieve meting omdat een objectieve effectmeting niet mogelijk was en daarnaast de opdrachtgever wil weten wat de deelnemers, volgens hun mening, hebben gehad aan de trainingen. Bij de trainers zal een semi-gestructureerd interview worden afgenomen. In het volgende hoofdstuk zal de onderzoeksmethode uitgebreid behandeld worden.

Hoofdstuk 3 Onderzoeksdesign

In dit hoofdstuk wordt de onderzoeksmethode beschreven, gelijk gevolgd door de onderzoeksdoelgroep. Er wordt uitgebreid stil gestaan bij het onderzoeksinstrument, waarna kort nog de procedure en de analyses besproken worden.

3.1 Onderzoeksmethode

Allereerst bestond het grootste gedeelte van dit onderzoek uit een kwantitatief onderzoek. Het kwantitatieve gedeelte was een vragenlijstonderzoek. Aan de hand van een zelf ontworpen vragenlijst (zie bijlage 2) is er een subjectieve evaluatie gedaan. Aan de hand van drie constructen is er nagegaan hoe tevreden de deelnemers van het groepsaanbod zijn, hoe goed de deelnemers de kennis en vaardigheden hebben geleerd, en in hoeverre de deelnemers deze kennis en vaardigheden toepassen. Op deze manier kon er inzicht verkregen worden in hoe de deelnemers het groepsaanbod hebben ervaren en wat ze er aan hebben gehad. Binnen het vragenlijstonderzoek is er gebruik gemaakt van triangulatie. Naast het gebruik van de gesloten vragen, die onderdeel zijn van het kwantitatief onderzoek, is er ook gebruik gemaakt van open vragen. Dit gedeelte wordt kwantitatief geanalyseerd. Het gebruik van triangulatie verhoogt de geldigheid van dit onderzoek (Verhoeven, 2011). Naast het gebruik van een vragenlijst voor de deelnemers, zijn er interviews afgenomen bij de trainers van het groepsaanbod. Aan de hand van deze kwalitatieve onderzoeksmethode is er inzicht verkregen in de visie van de trainers op het groepsaanbod en kon er gekeken worden in hoeverre dit overeenkomt met de visie van de deelnemers. De trainers zijn geïnterviewd aan de hand van een semi-gestructureerd interview. Vooraf zijn er vragen opgesteld (zie bijlage 3) die gesteld konden worden aan de trainers en aan de hand van de antwoorden is er doorgevraagd.

3.2 Onderzoeksdoelgroep

In dit onderzoek is er gebruik gemaakt van een doelgerichte steekproef (Verhoeven, 2011). Er zijn namelijk enkel en alleen vrouwen gebruikt die de groepstrainingen vanaf 2014 op de IZZ afdeling van Kadera hebben gevolgd. In totaal hebben er, vanaf 2014, 25 vrouwen deelgenomen aan de groepstrainingen. Bijna iedereen heeft de Weerbaarheidstraining en de Bijzonder Geweldig training gevolgd, omdat deze verplicht zijn gesteld. Er zijn echter een aantal uitzonderingen. De Moedergroep is alleen voor die vrouwen die ook moeder zijn. Er is getracht om per training minimaal 15 respondenten te werven voor deelname aan dit onderzoek. Naast de deelnemers van het groepsaanbod is er aan de trainers gevraagd of zij geïnterviewd wilden worden in het kader van het onderzoek. Alle drie de trainers waren bereid hier aan mee te doen.

Het grootste gedeelte van de vrouwen die het groepsaanbod hebben gevolgd woonden, op het moment van onderzoeken, niet meer op de opvang, maar woonden begeleid of zelfstandig. De vrouwen die in de opvang woonden zijn benaderd door de trainers of hun casemanager om een afspraak te maken. Van de overige vrouwen was een telefoonnummer beschikbaar. Elke deelnemer is gebeld met de vraag of ze deel willen nemen aan het onderzoek en bij een positief antwoord is er een afspraak gemaakt. De keus is aan de deelnemer gelaten of zij de afspraak bij hun thuis wilden maken, of liever in de opvang van Kadera.

Kadera heeft aangegeven dat de meeste vrouwen bereid zouden zijn om deel te nemen, omdat zij, ook na vertrek, vaak nog zeer betrokken zijn bij Kadera. Verder is tijdens het werven van de respondenten duidelijk aangegeven wat het belang van het onderzoek was en wat het deelnemen precies zou inhouden.

3.3 Onderzoeksinstrument

Om antwoord te geven op de deelvragen is er in dit onderzoek gebruik gemaakt van een vragenlijst voor de deelnemers en een semi-gestructureerd interview voor de trainers.

3.3.1 Vragenlijst

Bij het opstellen van de vragenlijst is er besloten om gebruik te maken van het evaluatiemodel van Kirkpatrick (1967). De eerste drie niveaus (reactieniveau, leerniveau en gedragsniveau) van dit evaluatiemodel zijn de drie gebruikte constructen. Voor elk construct en elke groepstraining zijn er stellingen opgesteld die aan de hand van een Likert-schaal (1 tot en met 5, waarbij 1 staat voor helemaal oneens en 5 voor helemaal eens) beantwoord konden worden. Voor de Weerbaarheidstraining zijn er 17 stellingen opgesteld, verdeeld over de drie constructen: voor niveau één, het reactieniveau, zijn er vier stellingen. Voor niveau twee, het leerniveau, zijn er vijf stellingen. Een voorbeeld van een stelling van dit niveau is: "Ik weet hoe ik mijn grenzen kan aangeven, na het volgen van de training." Voor niveau drie, het gedragsniveau, zijn er acht stellingen. Voor de Bijzonder Geweldig training zijn er 14 stellingen opgesteld, verdeeld over de drie constructen: voor niveau één, reactieniveau, zijn er vier stellingen. Een voorbeeld van een stelling is: "Ik voelde mij betrokken tijdens de training." Voor niveau twee, het leerniveau, zijn er vijf stellingen, en voor niveau drie, het gedragsniveau, zijn er wederom vijf stellingen. Voor de Moedergroep training zijn er 13 stellingen opgesteld, verdeeld over drie constructen: voor het reactieniveau zijn er vier stellingen, voor het leerniveau zijn er vijf stellingen, en voor het gedragsniveau zijn er vier stellingen. Een voorbeeld van een stelling op gedragsniveau is: "Ik heb nu meer controle over de spanningen in mijn lijf, dan voor de training." Alle stellingen zijn opgesteld naar aanleiding van de doelen die door de trainers zijn opgesteld bij het ontwikkelen van de trainingen.

Naast de stellingen zijn er voor elke groepstraining drie open vragen opgesteld. Deze open vragen waren: “Waar heeft u het meest aan gehad?”, “Wat gebruikt u in de praktijk?”, en “Zou u de training aanraden aan anderen en waarom?” Er is er voor gekozen om deze drie open vragen toe te voegen om de deelnemer de gelegenheid te bieden om zelf aan te geven waar ze het meeste aan hebben gehad en wat ze in de praktijk gebruiken. Het kan namelijk zijn dat de stellingen niet dat ene aangeven waar de deelnemer juist het meest aan gehad heeft.

3.3.2 Semi-gestructureerd interview

Voor het interviewen van de drie trainers van het groepsaanbod is er een semi-gestructureerd interview gebruikt. Vooraf zijn er een aantal vragen opgesteld die aan elke trainer gesteld zijn. Daarnaast is er, naar aanleiding van het antwoord, doorgevraagd om meer informatie te verkrijgen. Voorbeelden van de vooraf opgestelde vragen zijn: “In hoeverre ziet u verschil bij binnenkomst aan het begin van de training en bij vertrek aan het einde van de training?”, “Hoe zorgt u er voor dat er een goede sfeer wordt gecreëerd?”, “Wat zou u zelf nog willen toevoegen aan de training en wat u nu mist?”

3.4 Procedure

Iedereen die vanaf 2014 aan het groepsaanbod heeft deelgenomen is benaderd via de telefoon of via hun casemanager. Nadat de afspraken met de deelnemers waren gepland, konden de vragenlijsten worden afgenomen en konden de trainers worden geïnterviewd. De vragenlijst is bij iedere deelnemer face-to-face afgenomen. Elke deelnemer kan Nederlands praten, alleen niet allemaal even goed. Door de vragenlijst face-to-face af te nemen kon de onderzoeker meer tijd nemen voor het eventueel uitleggen van de stellingen. Hierdoor zijn de vragenlijsten, naar waarschijnlijkheid, meer waarheidsgetrouw ingevuld. Nadat alle data verzameld was, konden de gegevens geanalyseerd worden.

3.5 Analyses

De data is aan de hand van SPSS, een statistisch programma, geanalyseerd. Alleen deelvragen 1, 2 en 3 zijn via SPSS geanalyseerd. Deelvraag 4 is kwalitatief en is daarom niet aan de hand van SPSS geanalyseerd.

Allereerst is er een beschrijving gegeven van bepaalde gegevens van de steekproef. Zo is er gekeken naar de duur van het verblijf bij Kadera, leeftijd, nationaliteit en opleidingsniveau.

Alle drie de deelvragen zijn beantwoordt aan de hand van de drie constructen: tevredenheid, geleerde kennis en vaardigheden, en het geleerde toepassen in de praktijk. Per construct is er een frequentieanalyse uitgevoerd, waaruit blijkt hoe tevreden zij zijn, of in hoeverre zij de kennis en vaardigheden hebben verworven. De drie constructen geven samen antwoord op de deelvraag. Deze procedure is herhaald voor deelvraag 1, 2 en 3. Elke deelvraag heeft drie open

vragen die ook kwantitatief geanalyseerd zijn. De antwoorden zijn in categorieën verdeeld waarna deze percentueel verdeeld zijn. Aan de hand van de percentages is er gekeken hoe vaak de deelnemers een bepaald antwoord hebben gegeven.

Deelvraag 4 bestaat uit kwalitatieve gegevens dat voort gekomen is uit de interviews met de trainers van de groepstrainingen. Er is er voor gekozen om de resultaten per interviewvraag te bespreken. Hierbij wordt alleen belangrijke en relevante resultaten gegeven. De overige informatie, bijvoorbeeld informatie die geen betrekking heeft op de vraag of training, wordt niet besproken in de resultaten.

De hypothesen zijn op een andere manier geanalyseerd. De eerste hypothese 'de deelnemers die aangeven tevreden te zijn over de training, hebben significant meer kennis en vaardigheden verworven, dan deelnemers die aangeven niet te tevreden zijn over de training' is geanalyseerd met de Spearman toets, omdat de variabelen op ordinaal niveau zijn. Daarmee is gekeken of er een samenhang bestaat tussen het eerste en tweede construct uit de vragenlijst. Er is gekeken of de samenhang berust op toeval. Deze analyse is voor alle drie de groepstrainingen uitgevoerd. De tweede hypothese 'er is geen significant verschil tussen de drie verschillende groepstrainingen wat betreft de tevredenheid, de opgedane kennis en vaardigheden en het toepassen in de praktijk' is geanalyseerd met de Repeated Measures ANOVA. Hier is voor gekozen omdat met deze toets drie onafhankelijke groepen met elkaar worden vergeleken, maar wel met elkaar te maken hebben. De meting is de mening van de deelnemers over, bijvoorbeeld, tevredenheid en de voorwaarde dat veranderd is de training. De analyse is driemaal uitgevoerd. Eenmaal om de tevredenheid van alle groepstrainingen te vergelijken, eenmaal om de geleerde kennis en vaardigheden met elkaar te vergelijken en tot slot om de toepassing in de praktijk van de verschillende groepstrainingen met elkaar te vergelijken.

Hoofdstuk 4 Onderzoekresultaten

In dit hoofdstuk worden de onderzoekresultaten besproken. Allereerst wordt er een beschrijving gegeven van de respons en de uitvoering. Daarna zullen de resultaten van de deelvragen worden besproken en tot slot zullen de hypothesen geanalyseerd worden.

4.1 Respons en uitvoering

Van de 25 vrouwen die de groepstrainingen van Kadera vanaf 2014 hebben gevolgd, hebben er 13 vrouwen deelgenomen aan het onderzoek. Dat is ongeveer een respons van 52 procent. De respondenten zijn tussen de 26 en 55 jaar oud en hebben allemaal tussen de 8 en 12 maanden bij Kadera in de opvang gewoond. Het grootste gedeelte van de respondenten is Nederlandse (7 van de 13) en daarvan is van 5 respondenten Nederlands de moedertaal. De overige 2 hebben Papiaments als moedertaal. Van de 13 respondenten hebben 3 de Turkse nationaliteit en hun moedertaal is eveneens Turks. De overige respondenten hebben verschillende nationaliteiten, zoals Bosnisch, Italiaans en Senegals. Geen van de respondenten heeft gebruik gemaakt van een tolk. Alle respondenten spreken voldoende Nederlands om de vragenlijst te kunnen begrijpen. Ruim 84 procent van de respondenten heeft kinderen, 11 respondenten wel en 2 respondenten niet. De meeste respondenten hebben 2 kinderen. 6 van de 13 respondenten hebben MBO als hoogst genoten opleiding. Dit is de grootste groep. 3 respondenten hebben na de lagere school geen ander onderwijs meer gevolgd.

Alle respondenten geven aan op dit moment niet meer te maken te hebben met geweld. Van de respondenten geeft ruim 92 procent (12 respondenten) aan dat de groepstrainingen daaraan hebben bijgedragen. 1 respondent (7,7 procent) geeft aan dat de groepstrainingen niet hebben bijgedragen aan het feit dat er geen geweld meer speelt in het leven van de respondent.

De vragenlijsten zijn bij de helft van de respondenten mondeling afgenomen. De onderzoeker stelde de vragen en schreef de antwoorden op. De andere helft van de respondenten had aangegeven dat zij het liever zelf invulden. Alleen de stellingen waarover ze vragen hadden, is door de onderzoeker uitgelegd. Een aantal vragenlijsten zijn bij de respondenten thuis afgenomen. Daarbij is er voor gezorgd dat er niemand anders aanwezig was om een rustige omgeving te creëren. Met de andere respondenten is een afspraak bij Kadera gemaakt. Bij Kadera was er een ruimte beschikbaar waar de vragenlijst in een rustige omgeving afgenomen kon worden. Alle respondenten hebben alle vragen ingevuld en er zijn geen missende waardes. Wel hebben niet alle respondenten alle trainingen gevolgd, waardoor er bij de Bijzonder Geweldig en Moedergroep training minder respondenten zijn dan voor de

Weerbaarheidstraining. In tabel 1 is aangegeven welke respondenten welke training hebben gevolgd.

Tabel 1

Respondenten en welke training zij gevolgd hebben

Deelnemer	Weerbaarheids- training	Bijzonder Geweldig training	Moedergroep training
1	X	X	X
2	X	X	X
3	X		X
4	X		X
5	X	X	X
6	X		X
7	X		X
8	X	X	
9	X	X	X
10	X	X	X
11	X	X	X
12	X	X	X
13	X	X	

4.2 Homogeniteitsanalyse

Aan de hand van de Chronbach's alpha is er gekeken in hoeverre een schaal homogeen of betrouwbaar is (Baarda, De Goede & Van Dijkum, 2010). Per construct en per groepstraining is er gekeken hoe homogeen de schaal is. Tabel 2 geeft een overzicht van deze resultaten. Alle homogeniteitsanalyses zijn boven de 0,6. Hierdoor is er voor gekozen om alle items mee te nemen in de analyses.

Tabel 2

Cronbach's alpha per construct en groepstraining

Groepstraining en construct	Chronbach's Alpha
Weerbaarheidstraining – construct 1 “tevredenheid”	0,82
Weerbaarheidstraining – construct 2 “de geleerde kennis en vaardigheden”	0,64
Weerbaarheidstraining – construct 3 “toepassen in de praktijk”	0,95
Bijzonder Geweldig training – construct 1 “tevredenheid”	0,90
Bijzonder Geweldig training – construct 2 “de geleerde kennis en vaardigheden”	0,93
Bijzonder Geweldig training – construct 3 “toepassen in de praktijk”	0,95
Moedergroepstraining – construct 1 “tevredenheid”	0,80
Moedergroepstraining – construct 2 “de geleerde kennis en vaardigheden”	0,98
Moedergroepstraining – construct 3 “toepassen in de praktijk”	0,97

4.3 Resultaten per deelvraag

Per deelvraag zullen de resultaten besproken worden. De eerste drie deelvragen gaan over de vragenlijst die is afgenomen bij de deelnemers van de groepstrainingen. De laatste deelvraag gaat over de semi-gestructureerde interviews die zijn afgenomen bij de trainers.

De vragen over de Weerbaarheidstraining zijn door alle respondenten (n=13) beantwoord. Het gemiddelde van de tevredenheid is hoog (M=4,48, Mo=5, SD=0,59), gezien de antwoordmogelijkheden 1 (helemaal oneens) tot en met 5 (helemaal eens). Ook het gemiddelde wat betreft de geleerde kennis en vaardigheden is hoog (M=4,18, Mo=4, SD=0,58). Dit geldt ook voor het toepassen van de geleerde kennis en vaardigheden in de praktijk (M=3,82, Mo=3,88, SD=1,03), al zijn deze resultaten iets lager dan de tevredenheid en de geleerde kennis en vaardigheden.

Naast de resultaten van de stellingen over de Weerbaarheidstraining zijn er ook 3 open vragen gesteld. Op de vraag waar de deelnemers het meeste aan gehad hebben, geven ze verschillende antwoorden. Zo noemt bijvoorbeeld 15 procent de weerbaarheidstechnieken, 15 procent noemt het leren van grenzen aangeven, 15 procent de sos-technieken, 15 procent het leren nee te zeggen en nog eens 15 procent noemt niets. 1 deelnemer geeft bij niets aan dat zij mannelijke trainers mist. Op de vraag wat zij gebruiken in de praktijk geeft 38 procent aan dat ze nu beter hun grenzen aangeven en meer om hulp vragen als dit nodig is. 23 procent geeft aan dat ze niets van het geleerde gebruiken in de praktijk. Als laatste geeft 92 procent van de deelnemers aan dat ze de training zouden aanraden. 8 procent (1 deelnemer) zou de training niet aanraden. De deelnemer geeft hierbij aan dat zij vindt dat er te weinig diepgang in de training zit en ze mannelijke trainers mist. In tabel 3 zijn alle resultaten terug te vinden.

Tabel 3

Antwoordcategorieën open vragen Weerbaarheidstraining (n=13)

Het meeste aan gehad	Percentage	Gebruiken in de praktijk	Percentage	Training aanraden	Percentage
Alles	8 %	Alles	8 %	Ja	92 %
Weerbaarheidstechnieken	15 %	Grenzen aangeven en hulp vragen	38 %	Nee	8 %
Grenzen aangeven	15 %	Zelfcontrole	15 %		
Hulp vragen	8 %	Sos-technieken	8 %		
Zelfvertrouwen	8 %	Eerst nadenken, dan doen	8 %		
Nee zeggen	15 %	Niets	23 %		
Sos-technieken	15 %				
Niets	15 %				

Het gemiddelde van de tevredenheid wat betreft de Bijzonder Geweldig training (n=9) is hoog (M=4,58, Mo=5, SD=0,59). Dit geldt ook voor de geleerde kennis en vaardigheden (M=4,53, Mo=5, SD=0,54). Ook het gemiddelde wat betreft het toepassen van de geleerde kennis en vaardigheden in de praktijk is hoog (M=4,09, Mo=5, SD=0,94).

Naast de stelling zijn er ook bij de Bijzonder Geweldig training 3 open vragen gesteld. In tabel 4 worden de resultaten schematisch weergegeven. 33 procent van de deelnemers heeft het meeste gehad aan het leren herkennen van de barsten aan het begin van een relatie. 22 procent geeft aan dat ze het meeste gehad hebben aan het leren van de spiraal van geweld. Op de vraag wat ze het meeste gebruiken in de praktijk geeft 22 procent van de deelnemers aan dat ze de barsten aan het begin van een relatie nu beter herkennen en gebruiken en 22 procent geeft aan dat ze hun verstand nu beter gebruiken. Als laatste geeft 100 procent aan dat ze de training aanraden aan anderen.

Tabel 4

Antwoordcategorieën open vragen Bijzonder Geweldig training (n=9)

Het meeste aan gehad	Percentage	Gebruiken in de praktijk	Percentage	Training aanraden	Percentage
Alles	11%	Alles	11%	Ja	100%
Barsten relatie	33%	Grenzen aangeven	11%	Nee	0%
Spiraal van geweld	22%	Barsten herkennen	22%		
Eerlijkheid trainers	11%	Emotionele chantage	11%		
Andere deelnemers	11%	Spiraal van geweld	11%		
Emotionele chantage	11%	Verstand	22%		
		Nee-zeggen	11%		

Het gemiddelde wat betreft de tevredenheid is hoog voor de Moedergroep (n=11) training (M=4,43, Mo=4, SD=0,50). Ook het gemiddelde van de geleerde kennis en vaardigheden is hoog (M=4,35, Mo=4, SD=0,61). Dit geldt ook voor het gemiddelde wat betreft het toepassen van de geleerde kennis en vaardigheden in de praktijk (M=4,32, Mo=4, SD=0,67).

Voor de Moedergroep training zijn ook 3 open vragen gesteld. Op de vraag waar de deelnemers het meeste aan gehad hebben geeft 27 procent aan dat ze het meeste hadden aan het contact met anderen, het delen van ervaringen. Daarnaast gaf 18 procent aan dat ze het meeste hadden aan het bespreken van de gevolgen van het geweld voor kinderen en 18 procent gaf aan dat ze het meeste hadden aan de tips en adviezen. Op de vraag wat de deelnemers in de praktijk gebruiken geeft 27 procent aan dat ze nu meer praten met de kinderen, 18 procent geeft aan de adviezen te

gebruiken in praktijk en 18 procent geeft aan nu grenzen te stellen naar de kinderen toe. Alle deelnemers raden, ten slotte, de training aan (zie tabel 5).

Tabel 5

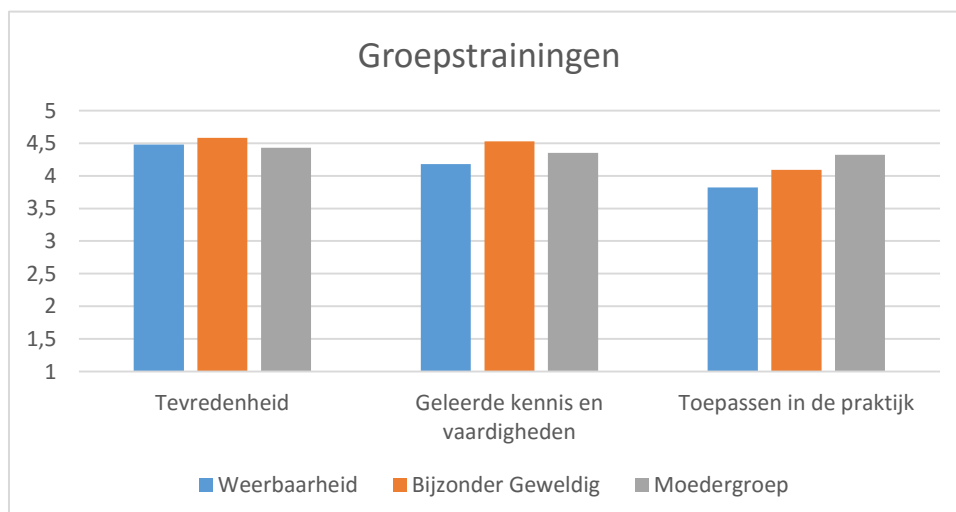
Antwoordcategorieën open vragen Moedergroep (n=11)

Het meeste aan gehad	Percentage	Gebruiken in de praktijk	Percentage	Training aanraden	Percentage
Alles	9%	Alles	9%	Ja	100%
Bespreken gevolgen	18%	Adviezen	18%	Nee	0%
Contact met andere deelnemers	27%	Afkoelen dan praten	9%		
De tips en adviezen	18%	Regels stellen	9%		
Aanspreken kinderen	9%	Meer praten	27%		
Band beter met kinderen	9%	Grenzen stellen kinderen	18%		
Leren loslaten	9%	Op leeftijd behandelen	9%		

Om een duidelijk beeld te geven van het gemiddelde op alle constructen per training, zoals hierboven is besproken, is er een staafdiagram gemaakt. De staafdiagram is terug te vinden in figuur 1.

Figuur 1

Gemiddelde per construct per training

Er is onderzocht of er een samenhang is tussen de tevredenheid en het op doen van kennis en vaardigheden. Er is een significante positieve samenhang tussen de tevredenheid en de geleerde kennis en vaardigheden wat betreft de Weerbaarheidstraining ($r^s=0,38$, $p < 0,10$, eenzijdig). Er is ook een significante positieve samenhang tussen de tevredenheid en de geleerde kennis en vaardigheden wat betreft de Bijzonder Geweldig training ($r^s=0,91$, $p < 0,001$, eenzijdig). Ook is er een significante positieve samenhang tussen de tevredenheid en de geleerde kennis en vaardigheden wat betreft de Moedergroep ($r^s=0,82$, $p < 0,01$, eenzijdig). Daarnaast is er onderzocht of er een significant verschil is tussen de 3 verschillende groepstrainingen wat betreft de tevredenheid, de opgedane kennis en vaardigheden en het toepassen in de praktijk. De vraag is beantwoord met de Repeated Measures ANOVA toets. Allereerst is van alle groepstrainingen de tevredenheid met elkaar vergeleken. Daaruit blijkt dat er geen significant verschil is tussen de 3 trainingen wat betreft het construct tevredenheid ($F(df\ 2, df\ 12) = 1,64$ en $p=0,24$). Voor de geleerde kennis en vaardigheden is dezelfde toets uitgevoerd. Ook uit deze analyse blijkt dat er geen significant verschil is wat betreft de geleerde kennis en vaardigheden van de 3 groepstrainingen ($F(df\ 2, df\ 12) = 1,17$ en $p=0,32$). Bij het analyseren van het toepassen in de praktijk komt naar voren dat er geen significant verschil is tussen de 3 groepstrainingen wat betreft het construct toepassen in de praktijk ($F(df\ 2, df\ 12) = 3,45$ en $p=0,10$).

Om een beeld te krijgen van de meningen van de trainers zijn zij geïnterviewd. Dit is gedaan aan de hand van een semi-gestructureerd interview. In totaal zijn er 3 trainers die de trainingen verzorgen. Per training zijn er altijd 2 trainers aanwezig. 1 trainer verzorgt ze allemaal, 1 trainer verzorgt alleen de Moedergroep training en de laatste trainer verzorgt de Bijzonder Geweldig training en de Weerbaarheidstraining. Per training zijn er dus 2 trainers geïnterviewd. Alle trainers verzorgen minimaal 4 jaar de trainingen. Hierna zullen de belangrijkste resultaten per vraag behandeld worden.

Weerbaarheidstraining

Op de vraag hoe de trainers het geven van de training vinden, hebben ze geantwoord dat ze het leuk vinden door de dynamiek en communicatie binnen de groep. Op de vraag welke verschillen de trainers zien bij de deelnemers aan het einde van een training hebben zij geantwoord dat er een groei in zelfvertrouwen is, de deelnemers staan steviger in hun schoenen, ze geven beter hun grenzen aan, communiceren beter en hebben meer regie over hun eigen leven. Een trainer heeft het volgende hierover gezegd: "Je ziet dat de vrouwen beter hun grenzen aangeven en aanvoelen, ze communiceren beter en hebben meer regie over hun eigen leven." Op de vraag waar de deelnemers, volgens hun, het meeste aan gehad hebben, hebben de trainers geantwoord dat zij denken dat de deelnemers het meeste gehad hebben aan elkaar, de 5 g's en het leren hun grenzen aan te geven. Een trainer heeft hier het volgende over gezegd: "Ze leren veel van elkaar."

Ze durven elkaar ook te confronteren en daar leren ze veel van.” Op de vraag hoe de trainers de sfeer in goede banen proberen te leiden hebben zij geantwoord dat er een ontspannen sfeer is en er gebruik gemaakt wordt van humor. Een trainer heeft het volgende hier over gezegd: “Het is vaak een gezellig sfeer. Ze moeten werken, maar het is wel gezellig. Er is geen gespannen sfeer omdat er gebruik gemaakt wordt van humor.” Op de vraag hoe de trainers omgaan met de emoties van de deelnemers hebben ze geantwoord dat de trainers de deelnemers van te voren waarschuwen over de training, dat het heftig kan zijn. Daarnaast proberen ze alles bespreekbaar te maken. Een trainer vertelt het volgende hierover: “Daarom zijn we ook altijd met 2 trainers. Zo kan de één vertellen over een thema en de ander opletten hoe de vrouwen er op reageren. We proberen dan te spiegelen.” Op de vraag in hoeverre de trainers de inhoud aanpassen aan de deelnemers hebben de trainers geantwoord dat ze in principe het draaiboek aanhouden en alle onderwerpen bespreken. Een trainer heeft het volgende hierover gezegd: “Alle onderwerpen uit de training worden altijd behandeld. Soms wordt er een oefening niet gedaan en soms staan we daar langer bij stil. Maar in grote lijn houden we ons vast aan het draaiboek.” Op de vraag hoe de trainers omgaan met weerstand hebben ze geantwoord dat er weinig weerstand is tijdens de training. Een trainer heeft het volgende gezegd hierover: “We geven ook voorbeelden uit ons eigen leven wat er voor zorgt dat er een lage drempel is voor de vrouwen. Wij zijn heel open. Het wordt gemakkelijker om je eigen verhaal aan lotgenoten te vertellen. Hierdoor is er weinig tot geen weerstand.” Op de vraag in hoeverre een tolk invloed heeft op de training hebben de trainers geantwoord dat een goede tolk niet belemmerd hoeft te werken, maar dat het tempo door een tolk wel lager wordt. Een trainer heeft het volgende hierover gezegd: “Met een goede tolk is het niet storend. Als een tolk een harde stem heeft of zijn eigen emoties laat zien kan het wel belemmerend zijn. We maken ook maar gebruik van maximaal 2 tolken. Anders wordt het echt te veel.” Op de laatste vraag, wat de trainers willen toevoegen of veranderen aan de Weerbaarheidstraining, hebben de trainer geantwoord dat ze een stap verder willen gaan met de oefeningen voor zelfverdediging en dat een mannelijke trainer een meerwaarde kan hebben voor de training.

Bijzonder Geweldig training

Op de vraag wat de trainers vinden van het geven van de training geven de trainers aan dat ze vooral de verschillen bij de deelnemers aan het eind van de training fijn vinden om te zien. Op de vraag welke verschillen de trainers zien bij de deelnemers is geantwoord dat ze zelfverzekerder zijn en ze meer kiezen voor zichzelf. Op de vraag waar de deelnemers, volgens de trainers, het meeste aan gehad hebben is geantwoord dat ze het meeste hebben aan de inzichten. Zoals het inzicht in de spiraal van geweld, inzicht in hoe een relatie tot stand komt en op welk moment de relatie barsten krijgt. Ze worden bewust van wat voor partner ze kiezen en op welke moment je kunt ingrijpen. Een trainer heeft het volgende hierover gezegd: “De training is ook gericht op het

aandeel van de slachtoffers in geweld. Dit kan heel confronterend zijn, maar zorgt er wel voor dat de vrouwen meer inzicht krijgen. Dit is, volgens mij, waar ze het meeste aan hebben.” Op de vraag hoe ze zorgen voor een goede sfeer geeft een trainer het volgende antwoord: “Er is in deze training een serieuzere sfeer. Er is wel humor, maar er wordt bijvoorbeeld meer gehuild dan bij de Weerbaarheidstraining want de onderwerpen zijn zwaarder en pijnlijker voor de vrouwen. Er is meer verwerking.” In de Bijzonder Geweldig training is er niet meer weerstand dan bij de Weerbaarheidstraining, volgens de trainers. Op de vraag in hoeverre de trainers de inhoud aanpassen aan de deelnemers is geantwoord dat het draaiboek aanpasbaar is. Een aantal thema’s staan vast, maar de rest wordt aangepast naar de wensen van de groep. Op de vraag hoe het werken met een tolk de training geven anders maakt, is geantwoord dat het in principe niet belemmerend is, maar het de training wel trager maakt. Op de vraag wat de trainers willen toevoegen of veranderen aan de training hebben ze geantwoord dat ze meer filmpjes willen gebruiken, een aantal thema’s, zoals de dramadriehoek, willen toevoegen, dat ze willen dat alle hulpverleners binnen Kadera de kennis uit de training beheerst zodat, als het nodig is, dit opgepakt kan worden binnen de individuele begeleiding en dat de training systeemgericht willen maken. Een trainer heeft het volgende hierover gezegd: “Ik wil de training meer systeemgericht geven. Dit is nog een zwak punt. Er kan meer dynamiek komen tussen de partners. De partners zijn binnen deze training ook heel belangrijk.”

Moedergroep training

Op de vraag wat de trainers voor verschillen zien bij de deelnemers aan het einde van de training is geantwoord dat de trainers niet altijd verschil zien maar soms zien ze dat de moeders meer verantwoordelijkheid nemen voor hun kind, dat er een betere communicatie is en dat de houding naar de vader/partner anders is. Een trainer heeft het volgende hierover gezegd: “Ik zie niet altijd verschil. Wat ik vooral zie is het stukje verandering in houding naar de vader toe. Ze kunnen daar positiever over zijn.” Op de vraag waar de deelnemers, volgens de trainers, het meeste aan gehad hebben, is geantwoord dat ze veel hebben aan het uitwisselen van ervaringen, de tips van de trainers, het inzicht in hun eigen moederschap en inzicht in wat hun kinderen nodig hebben op emotioneel gebied en hoe ze daar mee om kunnen gaan. Een trainer heeft het volgende hierover gezegd: “De vrouwen hebben vaak een slecht voorbeeld gekregen, dus door educatie alleen al worden ze een betere moeder. Het is geen onwil vanuit de vrouwen, maar ze weten gewoon echt niet hoe ze iets moeten aanpakken, omdat ze dat zelf ook niet hebben geleerd.” Op de vraag hoe de sfeer is binnen de groep is er geantwoord dat de sfeer goed is. Volgens de trainers komt dit vooral doordat zij open zijn en rekening houden met de cultuur van de deelnemers. Op de vraag hoe de trainers omgaan met de emoties van de deelnemer is geantwoord dat de trainers ruimte geven aan de deelnemers. Een trainer heeft hierover het volgende gezegd: “We geven ze ruimte, we betuttelen ze niet maar geven het wel aandacht. Als

de reden dat ze emotioneel worden te maken heeft met de training of het thema bespreken we het. Heeft het er niets mee te maken, bespreken we het kort en raden dan aan om het verder met de casemanager te bespreken.” Op de vraag in hoeverre ze de inhoud aanpassen aan de deelnemers antwoorden de trainers dat ze met de groep mee bewegen. Een aantal thema’s staan vast, zoals hoe ben je zelf opgevoed en bewustwording van je eigen leven. Verder wordt er aan de groep gevraagd waar ze behoefte aan hebben en spelen de trainers hier op in. Op de vraag hoe de trainers het vinden dat er een tolk aanwezig is en in hoeverre dit invloed heeft, is geantwoord dat het ook in deze training niet belemmerend is, als het een goede tolk is, maar het allemaal wel langzamer gaat hierdoor. Op de laatste vraag, wat de trainers nog willen toevoegen of veranderen, hebben de trainers geantwoord dat ze graag een vadergroep willen opstarten. Een trainer heeft het volgende hierover gezegd: “Ik zou graag een vadergroep willen. Er zijn veel verschillen tussen de moeders en vaders na de Moedergroep training. Als ze er voor openstaan, zou ik net zo’n groep voor de vaders willen opstarten.”

Hoofdstuk 5 Conclusie, discussie en aanbevelingen

In dit hoofdstuk wordt de conclusie besproken. Door middel van het beantwoorden van de deelvragen zal er antwoord gegeven worden op de onderzoeksvraag. Ook zullen de beperkingen van het onderzoek besproken worden, waarna er aanbevelingen worden gedaan voor vervolgonderzoek en aanbevelingen voor de opdrachtgever.

5.1 Conclusie en discussie

Alle resultaten die verzameld zijn geven uiteindelijk antwoord op de onderzoeksvraag “Hoe worden de groepstrainingen van Kadera geëvalueerd?” Om een goed antwoord te kunnen geven worden eerst de deelvragen beantwoord waarna de onderzoeksvraag wordt beantwoord.

Deelvraag 1 is: *“Hoe evalueren de deelnemers de Weerbaarheidstraining?”* De deelnemers geven aan tevreden te zijn over de Weerbaarheidstraining. Uit de resultaten blijkt ook dat de deelnemers de kennis en vaardigheden hebben geleerd en toepassen in de praktijk. Verder komt er naar voren dat een aantal deelnemers graag een mannelijke trainer er bij hadden gehad. Voornamelijk voor het leren van de zelfverdedigingstechnieken. Dit is de reden dat niet iedereen de training zou aanraden aan anderen. Jongebreur, Lindenberg en Plaisier (2011) geven in hun onderzoek aan dat er weinig bewijs is dat het vergroten van de weerbaarheid zorgt voor het stoppen van geweld. De deelnemers uit het onderzoek naar de groepstrainingen van Kadera geven aan dat zij niet meer te maken hebben met een vorm van geweld en dat de groepstrainingen daarbij hebben bijgedragen. Mogelijk zou een combinatie van de groepstrainingen, en niet alleen de Weerbaarheidstraining, er voor kunnen zorgen dat het geweld stopt.

Deelvraag 2 luidt als volgt: *“Hoe evalueren de deelnemers de Bijzonder Geweldig training?”* De deelnemers geven aan tevreden te zijn over de Bijzonder Geweldig training. De aangeboden kennis en vaardigheden zijn geleerd en worden toegepast in de praktijk. De deelnemers geven aan het meeste gehad te hebben aan het herkennen van emotionele chantage, spiraal van geweld, de barsten aan het begin van een relatie en grenzen stellen.

Deelvraag 3 luidt als volgt: *“Hoe evalueren de deelnemers de Moedergroep training?”* De deelnemers zijn tevreden over de Moedergroep training. Ze geven aan de geleerde kennis en vaardigheden te hebben geleerd en dit toe te passen in de praktijk. De deelnemers geven ook aan beter te communiceren met hun kinderen en veel gehad te hebben aan het uitwisselen van ervaringen met de andere deelnemers. Uit meerdere onderzoeken komt naar voren dat deelnemers van trainingen het uitwisselen van ervaringen als iets positiefs zien. Zo laten

Bartelink en Verheijden (2015) in een onderzoek zien dat ouders van kinderen met een beperking veel leerden van de ervaringen van anderen in een 'peer support'. De deelnemers van de Moedergroep ervaren ook deze positieve effecten.

Als laatste luidt deelvraag 4 als volgt: *"Hoe evalueren de trainers het groepsaanbod?"* De trainers geven aan dat de deelnemers van de Weerbaarheidstraining beter grenzen kunnen aangeven, meer regie over hun eigen leven hebben en veel hebben aan het uitwisselen van ervaringen. Doordat de trainers open zijn en ook voorbeelden uit hun eigen leven vertellen denken zij dat dit de vrouwen uitnodigt om ook open te zijn. Verder geven de trainers aan dat ze meer diepgang willen creëren in de zelfverdedigingstechnieken, nog net een stapje verder gaan. Ook zouden ze graag een man of acteur willen gebruiken. Dit komt overeen met wat sommige deelnemers aangeven. Voor de Bijzonder Geweldig training geven de trainers aan dat de vrouwen het meeste hebben aan de confrontatie van de trainers vanwege de inzichten die ze krijgen, de spiraal van geweld, de barsten aan het begin van de relatie en de trainers merken dat ze zelfverzekerder zijn. De deelnemers zelf geven ook dat zij hier veel aan hebben gehad. De Bijzonder Geweldig training is aanpasbaar en kan daarom worden aangepast aan de wensen van de deelnemers. De trainers zouden graag systeemgerichter willen gaan werken door ook de partner er meer in te betrekken en ze willen graag nog wat thema's toevoegen. De trainers geven aan dat de deelnemers van de Moedergroep training het meeste hebben aan de ervaringen die de deelnemers met elkaar uitwisselen en de tips en adviezen die de trainers hun geven. De training is flexibel. Dit zorgt er voor dat alle deelnemers er uiteindelijk wat aan hebben. Er worden patronen doorbroken bij de deelnemers. De trainers zouden graag een vadergroep op willen starten zodat ook zij de kans krijgen om hun ervaringen te delen en te groeien als ouder. Mits de vaders hier voor openstaan. Volgens Van der Knaap, el Idrissi & Bogaerts (2010) staan mannen open voor hulp als ze verantwoordelijkheid nemen voor hun eigen gedrag en hun eigen aandeel onder ogen durven te zien. Dan zullen de mannen openstaan voor een eventuele vadergroep.

Naast de deelvragen zijn er vooraf twee hypothesen opgeteld. De eerste hypothese *"De deelnemers die aangeven tevreden te zijn over de training, hebben significant meer kennis en vaardigheden verworven, dan deelnemers die aangeven niet te tevreden zijn over de training."* wordt verworpen. De deelnemers die tevreden zijn over de training, hebben significant meer kennis en vaardigheden geleerd. De aanname van Kirkpatrick (1996) dat deelnemers die tevreden zijn over de training meer geneigd zijn om de kennis en vaardigheden te leren, is in dit onderzoek gevonden. Om deze reden wordt de hypothese aangenomen. Wel moet er een notitie gemaakt worden van het feit dat er een subjectieve meting gedaan is. De deelnemers geven aan dat ze veel kennis en vaardigheden hebben opgedaan. Hier is geen effectmeting voor gedaan, waardoor er niet met alle zekerheid gezegd kan worden dat zij het daadwerkelijk geleerd

hebben. De tweede hypothese is: *“Er is geen significant verschil tussen de drie verschillende groepstrainingen wat betreft de tevredenheid, de opgedane kennis en vaardigheden en het toepassen in de praktijk.”* De tweede hypothese wordt ook aangenomen. Er is namelijk geen significant verschil gevonden tussen de groepstrainingen wat betreft de constructen tevredenheid, de opgedane kennis en vaardigheden en het toepassen in de praktijk.

De onderzoeksvraag luidt als volgt: *“Hoe worden de groepstrainingen van Kadera geëvalueerd?”*

De deelnemers van de groepstrainingen, die hebben deelgenomen aan dit onderzoek, zijn tevreden over de trainingen en geven aan veel kennis en vaardigheden te hebben opgedaan.

Daarnaast passen de deelnemers de kennis en vaardigheden ook toe in het dagelijks leven. Er kan daarom geconcludeerd worden dat de deelnemers positief zijn over de trainingen en er wat aan gehad hebben. De trainers zijn, net als de deelnemers, positief over de groepstrainingen en denken ook dat de deelnemers er veel aan gehad hebben. De trainers en een aantal deelnemers geven echter wel aan dat nog een aantal verbeteringen gedaan kunnen worden. Beiden geven aan dat een mannelijke trainer en meer diepgang voor de Weerbaarheidstraining een positieve bijdrage kan leveren.

5.2 Beperkingen van het onderzoek

Vanaf 2014 hebben er 25 deelnemers de groepstrainingen gevolgd en volledig afgerond. Van deze deelnemers hebben er uiteindelijk 13 respondenten deelgenomen aan het onderzoek.

Voorafgaand aan het onderzoek is er vastgesteld dat er minimaal 15 deelnemers mee moesten doen om het onderzoek zo betrouwbaar mogelijk te maken. Dit is helaas niet gelukt. Dit is de reden dat de resultaten van het onderzoek waarschijnlijk niet volledig generaliseerbaar zijn en dit heeft waarschijnlijk invloed op de populatievaliditeit. Er is in dit onderzoek wel gebruik gemaakt van triangulatie. Zo is er voor gekozen om naar de mening van de deelnemers te vragen, maar ook naar de mening van de trainers. Zo kon er een vollediger beeld geschetst worden. Mogelijk heeft dit er voor gezorgd dat de resultaten betrouwbaarder zijn.

Uit de homogeniteitsanalyse blijkt dat er op een aantal constructen een hoge Chronbach's Alpha is. Dit zou er op kunnen duiden dat de deelnemers sociaal wenselijk hebben geantwoord. Tijdens het onderzoek gaven veel deelnemers wel aan dat ze heel positief zijn over de training, wat er voor kan zorgen dat het lijkt op sociaal wenselijke antwoorden. Ook kan het zijn dat de manier van invullen een rol heeft gespeeld. Bij een aantal deelnemers heeft de onderzoeker de vragen voorgelezen en de antwoorden genoteerd. Ondanks dat de onderzoeker heeft aangegeven dat het anoniem is, kan het zijn dat de deelnemers sociaal wenselijk hebben geantwoord omdat ze misschien dachten dat ze niet eerlijk konden zijn. Dit kan de validiteit van het onderzoek hebben aangetast. Echter zorgen de open vragen en interviews voor verdieping wat de validiteit weer bevordert.

Ondanks dat het onderzoek naar de groepstrainingen niet volledig betrouwbaar is, zijn de resultaten wel bruikbaar voor Kadera. Er is een beeld geschetst van de meningen van de deelnemers en de trainers die kunnen leiden tot vervolgonderzoek. Het doel van Kadera was een beeld te krijgen van de meningen van de deelnemers en kijken wat er mogelijk verbeterd kan worden. Dit beeld is, door middel van dit onderzoek, geschetst.

5.3 Aanbevelingen

Kadera wilde graag weten wat de vrouwen vonden van de groepstrainingen en wat ze er aan hebben gehad. Daarop is in dit onderzoek antwoord gegeven. Er blijkt uit dit onderzoek dat de deelnemers tevreden zijn en veel hebben geleerd. Wel blijkt dat zowel de deelnemers en de trainers nog een aantal dingen willen veranderen of toevoegen. Hieruit zijn de volgende aanbeveling voor de opdrachtgever ontstaan. Voor de Weerbaarheidstraining wordt er aanbevolen om een mannelijke trainer of acteur te gaan gebruiken en meer diepgang te brengen in de zelfverdedigingstechnieken. Ook wordt er aangeraden om de trainingen ook bij Kadera Enschede op te zetten, op deze manier kunnen ook de vrouwen uit de opvang van Enschede profiteren van de groepstrainingen. Daarnaast wordt er aanbevolen om een vadergroep op te zetten, zodat ook de vaders en niet alleen de moeders, hulp krijgen bij de opvoeding en kunnen groeien als ouder. De ouders zitten dan, na het volgen, van de training meer op één lijn. Als laatste wordt er aangeraden om te kijken wat de mogelijkheden zijn om de trainingen meer systeemgericht te maken. Door het systeem van de vrouwen te betrekken in trainingen kunnen misschien nog betere resultaten behaald worden en wordt er gewerkt aan een leven na de opvang. De aanbevolen verbeteringen zijn allemaal op te zetten met behulp van een Toegepast Psycholoog, die praktijkgericht is opgeleid. Naast het aannemen van een Toegepast Psycholoog zijn er ook mogelijkheden om een Toegepast Psycholoog in te huren om bijvoorbeeld een training op te zetten of een onderzoek uit te voeren.

Er wordt aangeraden om verder onderzoek te doen naar de groepstrainingen. Dit onderzoek was een subjectieve meting van de meningen van de deelnemers en de trainers. Een Toegepast Psycholoog zou een effectonderzoek uit kunnen voeren, met een voor- en nameting, wat een objectief beeld kan geven van wat de trainingen de deelnemers hebben opgeleverd. Hiervoor is een plan van aanpak opgesteld die in bijlage 4 terug te vinden is.

Literatuur

- Abdulghani, H.M., Shaik, S.A., Khamis, N., Al-Drees, A.A., Irshad, M., Khalil, M.S., Alhaqwi, A.I., & Isnani, A. (2014). Research methodology workshops evaluation using the Kirkpatrick's model: translating theory into practice. *Medical teacher*, 36(sup1), s24-s29. Doi: 10.3109/0142159X.2014.886012
- Andrews, M.C. (2002). *Kinderen als getuige van huiselijk geweld*. Den Haag: Ministerie van Justitie.
- Baarda, B., De Goede, M., & Van Dijkum, C. (2011). *Basisboek Statistiek met SPSS: Handleiding voor het verwerken en analyseren van en rapporteren over (onderzoeks) gegevens*. Groningen: Noordhoff Uitgevers.
- Barteling, C., & Verheijden, E. (2015). *Wat werkt bij het versterken van het sociale network van gezinnen?* Utrecht: Nederlands Jeugd Instituut.
- Baskin, C. (2001). Using Kirkpatrick's four-level-evaluation model to explore the effectiveness of collaborative online group work. In *Proceedings of the Annual Conference of the Australasian Society of Computers in Learning in Tertiary Education*, 9-12. Geraadpleegd op https://www.researchgate.net/profile/Colin_Baskin/publication/228393339_Using_Kirkpatrick's_four-level-evaluation_Model_to_explore_the_effectiveness_of_collaborative_online_group_work/links/0c96051c0fd631adc0000000.pdf
- Bates, R. (2004). A critical analysis of evaluation practice: the Kirkpatrick model and the principal of beneficence. *Evaluation and program planning*, 27(3), 341-347. Geraadpleegd op <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0149718904000369>
- Dijkstra, S. (2001). *Kinderen (v/m) die getuige zijn van geweld tussen ouders: Een basisverkenning van korte en lange termijn effecten*. Den Haag: Ministerie van Justitie.
- Echlin, C., & Marshall, L. (1995). Child Protection Services for Children of Battered Women: Practice and Controversy. In Peled, E., Jaffe, P.G., & Edleson, J.L., *Ending the cycle of violence: Community of responses to children of battered women*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Edleson, J.L. (1999). Children's witnessing of adult domestic violence. *Journal of interpersonal Violence*, 14(8), 839-870. doi: 10.1177/088626099014008004
- Eseryel, D. (2002). Approaches to evaluation of training: Theory & practice. *Educational Technology & Society*, 5(2), 93-98. Geraadpleegd op http://www.jstor.org/stable/jeductechsoci.5.2.93?seq=1#page_scan_tab_contents
- Federatie Opvang. (2003). *De Vrouwenopvang*. Geraadpleegd op http://www.opvang.nl/files/Factsheet_Vrouwenopvang.pdf
- Federatie Opvang. (2012). *Veerkracht: methodisch werken met kinderen in de vrouwenopvang deel 1: handleiding*. Woerden: Van Montfoort.

- GGD Nederland. (2005). *Aanpak en preventie van huiselijk geweld: Een handreiking voor GGD'en*. Geraadpleegd op http://huiselijkgeweld.nl/doc/beleid/BELEID_ggd_handreiking_huiselijk_geweld.pdf
- Graham-Kevan, N., & Archer, J. (2003). Intimate Terrorism and Common Couple Violence A Test of Johnson's Predictions in Four British Samples. *Journal of interpersonal violence*, 18(11), 1247-1270. doi: 10.1177/0886260503256656
- Hakkert, A. (2002). *Huiselijk geweld en straatgeweld: Een verkenning naar de relatie tussen beide geweldsvormen*. Den Haag: Ministerie van Justitie.
- 't Hart, D. (2007). *De evaluatie van een leiderschapstraining*. (Masterthesis, Erasmus Universiteit, Rotterdam). Geraadpleegd op <https://thesis.eur.nl/pub/4064>
- Jongebreur, W., Lindenberg, R., & Plaisier, J. (2011). *Landelijk beleid huiselijk geweld*. Den Haag: Ministerie van Veiligheid en Justitie.
- Kadera. (2011). *Meerjarenbeleidsplan*. Geraadpleegd op <http://www.kadera.nl/nieuws.php?bericht=122>
- Kadera. (2016). *Rapportage Stichting Kadera*.
- Kirkpatrick, D.L. (1967), Evaluation of training. In Craig, R.L., & Bittel, L.R., *Training and Development Handbook* (pp. 40-61). New York: McGraw-Hill Book Company.
- Kirkpatrick, D.L. (1996). Great ideas revisited. *Training and development*, 50(1), 54-59. Geraadpleegd op [http://iptde.boisestate.edu/FileDepository.nsf/bf25ab0f47ba5dd785256499006b15a4/693b43c6386707fc872578150059c1f3/\\$FILE/Kirkpatrick_96.pdf](http://iptde.boisestate.edu/FileDepository.nsf/bf25ab0f47ba5dd785256499006b15a4/693b43c6386707fc872578150059c1f3/$FILE/Kirkpatrick_96.pdf)
- Kyriacou, D.N., Anglin, D., Taliaferro, E., Stone, S., Tubb, T., Linden, J.A., Muelleman, R., Barton, E., & Kraus, J.F. (1999). Risk factors for injury to women from domestic violence. *New England journal of medicine*, 341(25), 1892-1898. doi: 10.1056/NEJM199912163412505
- Lemmers, L. (2002). *Een veilige wereld begint thuis!: Aanzetten voor preventiebeleid gericht op kinderen en huiselijk geweld*. Utrecht: Raad voor de Kinderbescherming.
- Leone, J.M., Johnson, M.P., & Cohan, C.L. (2007). Victim help seeking: Differences between intimate terrorism and situational couple violence. *Family Relations*, 56(5), 427-439. doi: 10.1111/j.1741-3729.2007.00471.x
- Levendosky, A.A., & Graham-Bermann, S.A. (2001). Parenting in battered women: The effects of domestic violence on women and their children. *Journal of Family Violence*, 16(2), 171-192. doi: 10.1023/A:1011111003373
- Lünnemann, K.D., & Bruinsma, M.Y. (2005). *Geweld binnen en buiten: Aard, omvang en daders van huiselijk geweld in Nederland*. Den Haag: Boom Juridische uitgevers.
- Lünnemann, K.D., & Flikweert, M. (2012). *Aanbod en ondersteuning en hulp*. Utrecht: Verweij-Jonker Instituut.
- Lünnemann, K.D., Goderie, M., Tierolf, B., & Römkens, R. (2010). *Geweld in*

- afhankelijkheidsrelaties: Ontwikkelingen in vraag naar en aanbod van hulp en omvang.* Utrecht: Verweij-Jonker Instituut.
- Lünnemann, K.D., Tan, S., & Ter Woerds, S. (2006). *Ernstig bedreigde vrouwen in de vrouwenopvang: Onderzoek naar veiligheidsrisico's en de mogelijkheden van onderduikadressen.* Utrecht: Verweij-Jonker Instituut.
- Naugle, K.A., Naugle, L.B., & Naugle, R.J. (2001). Kirkpatrick's evaluation model als a means of evaluating teacher performance. *Education*, 121(1), 135-144.
- Oostrom, J. (2007). *De effectiviteit van een assertiviteitstraining en een communicatietraining.* (Masterthesis, Erasmus Universiteit, Rotterdam). Geraadpleegd op <https://thesis.eur.nl/pub/4120>
- Rensen, P., Van Arum, S., & Engbersen, R. (2008). *Wat werkt?: een onderzoek naar de effectiviteit en de praktische bruikbaarheid van methoden in de vrouwenopvang, maatschappelijke opvang en opvang voor zwerfjongeren.* Utrecht: Movisie.
- Schmidt, S. (2011). *Het effect van training en opvatting en bijbehorend gedrag: Een onderzoek naar de trainbaarheid van locus of control en bijbehorende gedragingen.* (Masterthesis, Universiteit Utrecht, Utrecht). Geraadpleegd op <http://dspace.library.uu.nl/handle/1874/210560>
- Smidt, A., Balandin, S., Sigafoos, J., & Reed, V.A. (2009). The Kirkpatrick model: A usefool tool for evaluating training outcomes. *Journal of Intellectual and Developmental Disability*, 34(3), 266-274. doi: 10.1080/13668250903093125
- Van der Broek, L. (2008). Evaluatie van een cursus communicatie. *Opleiding & Ontwikkeling*, (5), 16-20. Geraadpleegd op http://www.introspection.nl/docs/Artikel_Comm_Eval_LvdB.pdf
- Van der Knaap, L.M., el Idrissi, F., & Bogaerts, S. (2010). *Daders van huiselijk geweld.* Meppel: Boom Juridische uitgevers.
- Van der Veen, H.C.J., & Bogaerts, S. (2010). *Huiselijk Geweld in Nederland: Overkoepelend syntheserapport van het vangst-hervangst-, slachtoffer- en daderonderzoek 2007-2010.* Den Haag: Boom Juridische uitgevers.
- Van Dijk, T., Flight, S., Oppenhuys, E., & Duesmann, B. (1997). *Huiselijk geweld: Aard, omvang en hulpverlening.* Den Haag: Intromart, Sociaal en Wetenschappelijk Onderzoek.
- Van Gurp, L. (2000). *De veilige gemeente: Vuistregels voor gemeenten die beleid gaan maken over seksueel en huiselijk geweld.* Utrecht: Stichting TransAct.
- Van Lawick, J., & Groen, M. (2007). *Intieme oorlog: Over de kwetsbaarheid van familierelaties.* Amsterdam: Uitgeverij Van Gennep B.V.
- Verhoeven, N. (2011). *Wat is onderzoek?: Praktijkboek methoden en technieken voor het hoger onderwijs.* Den Haag: Boom Lemma uitgevers.

- Vermeulen, A. (2012). EMDR: ultiem wondermiddel bij traumaverwerking? *Counseling magazine*, (3), 23-26. Geraadpleegd op <http://www.kernkwaliteiten.nl/attachments/article/44/EMDR%20Het%20nieuwe%20wondermiddel.PDF>
- Verweij, J., Heida, A., & Veenman, M. (2003). Trainingsevaluatie. *Onderwijs en gezondheidszorg*, 27(7), 30-34. doi: 10.1007/BF03071264
- Wolfe, D.A., & Jaffe, P.G. (1999). Emerging strategies in the prevention of domestic violence. *The future of children*, 9(3), 133-144. doi: 10.2307/1602787

Bijlage 1 Eigenwerkverklaring

Ondergetekende(n): (Naam student/en)

Nienke den Boer, 324963,

verklaart/verklaren ondubbelzinnig dat:

- 1) dit werkstuk eigen werk is en derhalve geen inbreuk maakt op het auteursrecht van een ander.
- 2) alle gebruikte bronnen (waaronder internetpagina's) zijn voorzien van bronvermelding.
- 3) het verslag voor niet meer dan 5 % aan overgenomen passages uit 'werk van anderen' bevat.
- 4) dit verslag ook digitaal is ingeleverd via Blackboard (SafeAssign).

Plaats: Deventer

Datum: 4 juli 2016

Handtekeningen:

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Nienke den Boer', with a stylized, overlapping script.

N.B. Schending van bovengenoemde 'Eigen werk verklaring' wordt als fraude aangemerkt als bedoeld in **Art. 19 OER**.

Bijlage 2 Vragenlijst groepstrainingen

EVALUATIEVRAGENLIJST

Beste deelnemer,

Hartelijk dank voor uw medewerking aan het onderzoek. Met dit onderzoek worden de groepstrainingen, die u heeft gevolgd, geëvalueerd en waar mogelijk verbeterd. Het gaat hierbij om de trainingen Weerbaarheid, Bijzonder Geweldig en de Moedergroep. Het kan zijn dat u de laatste training niet gevolgd heeft. Mocht dit het geval zijn, zullen de vragen over deze training komen te vervallen. Ik wil u vragen om de volgende vragen naar waarheid te beantwoorden. De vragenlijst bevat 43 stellingen en 6 open vragen en zal ongeveer 30 minuten duren. Bij het beantwoorden van de vragen zijn er geen goede of foute antwoorden; het gaat steeds om uw mening. Uw antwoorden zullen volledig vertrouwelijk en anoniem worden behandeld en alleen voor onderzoeksdoeleinden gebruikt worden.

Nienke den Boer

Geboortjaar:

Nationaliteit:

Moedertaal:

Wordt er gebruikt gemaakt van een tolk? ☐ Ja ☐ Nee

Aantal kinderen:

Wat is de hoogste opleiding die u heeft afgerond?

- ☐ Lager onderwijs
- ☐ VBO/LBO/LHNO
- ☐ MAVO/MULO
- ☐ HAVO/VWO
- ☐ MBO
- ☐ HBO
- ☐ WO
- ☐ Anders, nl

Periode van verblijf bij Kadera op de IZZ:

Gevolgdde trainingen: ☐ Weerbaarheid
☐ Bijzonder Geweldig
☐ Moedergroep

Heeft u op dit moment te maken met een vorm van geweld? ☐ Ja ☐ Nee

Zo nee, hebben de trainingen hier aan bijgedragen? ☐ Ja ☐ Nee

De volgende vragen zijn gesteld in de vorm van een stelling. Deze kunnen beantwoord worden met de cijfers 1 tot en met 5. 1 staat voor helemaal oneens, 2 voor oneens, 3 voor niet oneens en niet eens, 4 staat voor eens, en 5 staat voor helemaal eens. Ik zal de cijfers en de betekenis ervan regelmatig herhalen. Mocht u niet meer exact weten wat de cijfers 1 tot en met 5 betekenen, vraag mij dit dan gerust. De stellingen hebben allemaal betrekking op uw mening over de trainingen en in hoeverre u het er op dit moment mee eens of oneens bent. Ik zal de vragen aan u voorlezen en de antwoorden, aan de hand van een cirkel, invullen op het antwoordformulier.

WEERBAARHEIDSTRAINING						
De volgende 17 stelling hebben alle betrekking op de Weerbaarheidstraining van Kadera. Na deze 17 stellingen zal ik u nog drie open vragen stellen, voor wij verder gaan met stellingen over een andere training.						
		Helemaal oneens	Oneens	Niet eens en niet oneens	Eens	Helemaal eens
1	De trainers hebben hun kennis goed over weten te brengen	1	2	3	4	5
2	De trainers wisten hun enthousiasme over te brengen	1	2	3	4	5
3	De gegeven informatie was relevant voor mij	1	2	3	4	5
4	Ik voelde mij betrokken tijdens de training	1	2	3	4	5
5	Ik weet hoe ik mijn grenzen kan aangeven, na het volgen van de training	1	2	3	4	5
6	Ik weet hoe ik om hulp kan vragen, na het volgen van de training	1	2	3	4	5
7	Ik heb kennis van zelfcontrole, ik weet hoe ik moet handelen in stressvolle situaties, na het volgen van de training	1	2	3	4	5
8	Ik ken de zelfbeschermings-technieken, na het volgen van de training	1	2	3	4	5
9	Ik ken de manieren van denken en hoe ik deze kan beïnvloeden, na het volgen van de training	1	2	3	4	5

10	Ik geef mijn grenzen nu beter aan	1	2	3	4	5
11	Sinds het volgen van de training heb ik meer zelfvertrouwen	1	2	3	4	5
12	Ik vraag vaker om hulp als dit nodig is, na het volgen van de training	1	2	3	4	5
13	Ik kan mijzelf, beter dan voor de training, fysiek verdedigen als dit moet	1	2	3	4	5
14	Ik ben trotser op mijzelf dan voor de training	1	2	3	4	5
15	Ik voel mij krachtiger dan voor de training	1	2	3	4	5
16	Ik confronteer anderen nu, op een respectvolle manier, met zijn/ haar hinderlijke gedrag	1	2	3	4	5
17	Ik benoem mijn gevoelens en behoeften meer op een duidelijke manier, na het volgen van de training	1	2	3	4	5

Naar aanleiding van de Weerbaarheidstraining wil ik u graag 3 open vragen stellen.

Waar heeft u het meest aan gehad?

.....

.....

.....

.....

Wat gebruikt u in de praktijk?

.....

.....

.....

.....

Zou u de training aanraden aan anderen?

.....

.....

.....

.....

BIJZONDER GEWELDIG

De volgende 14 stelling en 3 open vragen gaan over de Bijzonder Geweldig training. Mocht u de Moedergroepstraining niet hebben gevolgd, zijn dit de laatste vragen voor u.						
		Helemaal oneens	Oneens	Niet eens en niet oneens	Eens	Helemaal eens
18	De trainers hebben hun kennis goed over weten te brengen	1	2	3	4	5
19	De trainers wisten hun enthousiasme over te brengen	1	2	3	4	5
20	De gegeven informatie was relevant voor mij	1	2	3	4	5
21	Ik voelde mij betrokken tijdens de training	1	2	3	4	5
22	Ik herken de barsten aan het begin van een relatie, na het volgen van de training	1	2	3	4	5
23	Ik ken de spiraal van geweld, na het volgen van de training	1	2	3	4	5
24	Ik weet nu dat ik boos mag worden, na het volgen van de training	1	2	3	4	5
25	Na het volgen van de training weet ik wat emotionele chantage is	1	2	3	4	5
26	Ik ken, door de training, de verschillende overlevingsstrategieën	1	2	3	4	5
27	Ik vertrouw meer op mijn waarnemingsvermogen en mijn intuïtie, na het volgen van de training	1	2	3	4	5
28	Ik heb, door de training, minder last van onterechte schuldgevoelens	1	2	3	4	5
29	Ik heb nu meer controle over de spanningen in mijn lijf, dan voor de training	1	2	3	4	5
30	Ik leef minder geïsoleerd na het volgen van de training	1	2	3	4	5
31	Ik neem verantwoordelijkheid voor mijn eigen					

	veiligheid, na het volgen van de training	1	2	3	4	5
Naar aanleiding van de Bijzonder Geweldig training wil ik u graag 3 open vragen stellen. Waar heeft u het meest aan gehad? Wat gebruikt u in de praktijk? Zou u de training aanraden aan anderen en waarom? 						
MOEDERGROEP						
De volgende 13 stelling en 3 open vragen gaan over de Moedergroeptraining en zijn tevens de						

laatste vragen van deze vragenlijst.						
		Helemaal oneens	Oneens	Niet eens en niet oneens	Eens	Helemaal eens
32	De trainers hebben hun kennis goed over weten te brengen	1	2	3	4	5
33	De trainers wisten hun enthousiasme over te brengen	1	2	3	4	5
34	De gegeven informatie was relevant voor mij	1	2	3	4	5
35	Ik voelde mij betrokken tijdens de training	1	2	3	4	5
36	Ik ken de gevolgen van geweld voor kinderen, na het volgen van de training	1	2	3	4	5
37	Ik weet hoe ik als ouder kan communiceren naar mijn kind(eren), na het volgen van de training	1	2	3	4	5
38	Ik weet wat ik wel en niet kan bespreken met mijn kind(eren), na het volgen van de training	1	2	3	4	5
39	Ik weet, door de training, wanneer ik mijn kind(eren) moet(en) belonen of begrenzen, na het volgen van de training	1	2	3	4	5
40	Na het volgen van de training, herken ik de gevolgen van het geweld bij mijn kind(eren)	1	2	3	4	5
41	Ik kan de partnerstrijd beter loskoppelen van het ouderschap, na het volgen van de training	1	2	3	4	5
42	Ik communiceer beter met mijn kind(eren) en partner, na het volgen van de training	1	2	3	4	5
43	Ik bespreek nu dingen met mijn kind(eren) die ik met ze kan bespreken (na het volgen van de training)	1	2	3	4	5
44	Ik kan mijn kind(eren)					

	nu beter begeleiden bij de gevolgen die zij hebben ondervonden, naar aanleiding van het geweld	1	2	3	4	5
Naar aanleiding van de Moedergroeptraining wil ik u graag 3 open vragen stellen. Waar heeft u het meest aan gehad? Wat gebruikt u in de praktijk? Zou u de training aanraden aan anderen? 						

Ruimte voor eventuele op- en/of aanmerkingen:

.....

.....

.....

.....

.....

Hartelijk dank voor uw medewerking!

Bijlage 3 Semi-gestrucuteerd interview trainers

Voorafgaand aan de interviews met de trainers zijn de volgende vragen opgesteld:

1. Hoe lang bent u trainer van deze training?
2. Hoe vindt u het geven van deze training?
3. Welke verschillen ziet u bij de deelnemer, aan het einde van een training?
4. Waar denkt u dat ze het meeste aan hebben gehad?
5. Hoe zorgt u voor een ontspannen sfeer?
6. Hoe gaat u om met de emoties van de deelnemer?
7. In hoeverre passen jullie de inhoud aan aan de deelnemers?
8. Hoe gaat u om met weerstand?
9. Sommige deelnemers maken gebruik van een tolk. Maakt dit, het geven van de training, anders?
10. Wat zou u nog willen toevoegen of veranderen aan de training?

Bijlage 4 Plan van aanpak

In hoofdstuk 5 zijn er een aantal aanbevelingen gedaan voor de opdrachtgever. De aanbeveling is om een effectmeting te doen bij de deelnemers van de groepstrainingen. Door middel van een voor- en nameting kunnen er dan objectieve en betrouwbare resultaten verkregen worden. Het onderzoek kan uitgevoerd worden door een TP-specialist met behulp van medewerkers van Kadera. De kosten van het onderzoek bestaan uit het inhuren van de Toegepast Psycholoog. In de tabel hieronder is er een opzet gemaakt van de benodigde stappen en is er een ruwe tijdsplanning geschetst.

In deze opzet wordt er voorafgaande aan de trainingen en na afloop van de trainingen een meting gedaan. Er kan voor gekozen worden om deze nameting later uit te voeren om de deelnemers de kans te geven het geleerde toe te passen. Echter kan er ook voor gekozen worden om tweemaal een nameting te doen. Eenmaal direct na de training en eenmaal een paar maanden daarna. In de tabel zal er een opzet gemaakt worden van de effectmeting met een voormeting en een nameting gelijk na de training.

In dit onderzoek zijn drie groepstrainingen geëvalueerd. Om voor alle drie de groepstrainingen een effectmeting te doen, moeten er drie onderzoeken worden opgezet. Deze onderzoeken kunnen wel grotendeels gelijk uitgevoerd kunnen worden. In de tabel hieronder wordt er een opzet gegeven voor een effectmeting van één groepstraining.

Opzet plan van aanpak

Periode	Werkzaamheden	Uitvoeringsperiode	Wie voert het uit
Oktober 2016	Opzetten voor- en nameting	Oktober 2016	TP-professional
November 2016	Proefafname + aanpassen van mogelijke knelpunten	November 2016	TP-professional
December 2016	Overleg met Kadera over opgestelde metingen + respondenten werven	1 december t/m 15 december 2016	TP-professional + medewerkers van Kadera
December 2016	Start voormeting	16 december t/m begin januari 2017	TP-professional
Januari 2017	Voormeting	Januari 2017	TP-professional

	analyseren		
Maart 2017	Nameting starten	Maart 2017	TP-professional
April 2017	Resultaten	April 2017	TP-professional
	analyseren en rapport opstellen		
Mei 2017	Terugkoppelen resultaten met Kadera + evaluatie onderzoeksproces	Mei 2017	TP-professional + medewerkers van Kadera

Bijlage 5 Vijf stellingen

Naam student : Nienke den Boer

Studentnummer : 324963

Onderwerp scriptie : De evaluatie van groepstrainingen voor het stoppen van geweld.

Stelling 1: Mannen zijn minder vaak geregistreerd slachtoffer van huiselijk geweld dan vrouwen, omdat ze geen slachtoffer 'mogen' zijn.

Stelling 2: Er wordt te weinig aandacht besteed aan het systeem (bijvoorbeeld de partner) van de slachtoffers binnen de vrouwenopvang.

Stelling 3: Het is goed dat de vrouwen in de vrouwenopvang ook inzicht krijgen in hun eigen aandeel van het ontstaan en in stand houden van het geweld.

Stelling 4: Zolang slachtoffers in een gewelddadige situatie leven kunnen zij hun kinderen niet beschermen tegen de gevolgen die kunnen ontstaan door het getuige zijn van huiselijk geweld.

Stelling 5: Binnen de opvang moeten vrouwen de kans krijgen om tot rust te komen.